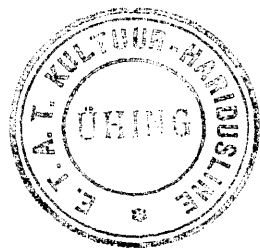

EESTI NOORUS

1933

Nr. 6

JUUNI

V AASTAKÄIK

Dipl. meister **A. Treisalt**

Tallinn, Paldiski maantee nr. 6

Suur valik

*seina-, laua-, tasku ja käekellasid
parematest Schweitsi vabrikutest*

Ijürgu kella ja kullasepa töököda

Ostan kulda, hõbedat ja kalliskive

TERVES KEHAS TERVE VAIM!

ÕHK, VESI JA PÄIKE ON TERVISE ALLIKAD.

SUPELGE JA VÕIMELGE AKTSIASELTS

== O. KILGASE

TRIKODES, NEED ON PARIMAD!

VABRIK; TALLINN, VOLTA 3.

TRÜKIKODA

„ESTOTRÜKK“

TALLINN, SUUR KARJA 8. TEL. 445-25.

Valmistab igasuguseid trükitöid liht- ja mitmevärviliseks.
Masinaladu.

SISUKORD:

Rudolf Tobias 60 a. — A. Meikop. Arvustavaid vaatlusi — Kustas. Külatüüpe — Gallen-Kallela. Meie kunst ja ühiskond — A. Murakin. Soome kirjandusest — K. Vainomaa. Eesti rahvapärastest mängudest — Ernst Idla. Matkamisest — Elmo Ellor. Endial — R. Grauberg. Mõnda rahvatantsust — P. Larsperk. Mustlase sindlilõikamine. Pulgatants meestele — U. Taumi. Noorsoo elust. Kirjandust. Ajalehist. Kaanel kunstnik R. Tobiase isakodu — köstrimaja Kullamaal.

R. Tobias - 60 aastat.

Eesti suurimaid muusikamehi ja heliloojaid.

Rudolf Tobias.

29. mail mäletasid eesti helisõbrad meie andekama ja väljapaistvama muusikamehe Rudolf Tobiasi 60 aastast sünnipäeva, kelle ootamatust ja äkilisest surmast oktoobris möödub 15 aastat.

Pole Eestil olnud õnneks hooBELDA kaugelegi väljapaistvate ja tähelepanu äratavate annetega kunsti okkalistel

teedel. Meie muusikailmas on igatahes Rudolf Tobias olnud eesti silmatorkavamaid isikuid ja talente, kelle lühike elutee teda viis kehvalt Keina orelipingilt Berliini muusikaprofessori toolile.

* * *

R. Tobias sündis helides. Ta isa oli Hiiemaal köstriks ning tuntud suurena muusikasõbrana ja lauluharrastajana. Ju kuueaastasena nähti Rudolfi isa kõrval Keina kiriku orelipingil ning sageli üllatasid isa ja poeg keinalasi siis neljakäelise orelimänguga. Kogu perekond — perekonnas oli 13 last, kelledest Rudolf oli teine — oli kiindunud muusikainimesi, kelle kodus muusika alati oli aukohal. Siin sai talle muusjka hingeliseks üleelamuseks, sisemiseks jõuallikaks, mis teda eluaeg kihutas ikka kõrgemale, ikka sügavamale, ikka kaugemale. Isakodu akna all mühis meri ja see lakkamatu mere-laul vaimustas noort helimeest ka siis kui ta väiksel purjepaadil sõitis Haapsalusse kooli ja saksa kunstniku Katharina von Gerneti juurde klaverit õppima. Selle kallil tiibklaveril mängida tohtida — oli noorele poisile taas tiivustavaks üleelamuseks. Klaveri sätendavad helid, orelil haarav kirikumuusika koos mere-

kohinate tõsidusega mõjutasid noort Tobiasist sügavalt; temas ärkas piirita huvi ja otse masendav vaimustus muusikale. Ning eneses olla ta kord töötanud tõusta muusikamehena helikunsti kõrgustippudele (mille lõppsihiks Berliini muusikaprofessori tool). Ning noormees täitis oma töötuse hiilgavalt.

Neid lapsepõlve üleelamusi: merelainete müha ja mere rahunemise käiku on kunstnik suutnud haaravalt sulatada omapärasesse, monumentaalsesse laulu: *Õt-suv meri* (Olen kui tuule käes õt-suv meri), millist täie õigusega nimetatakse pärliks meie koori literatuuris ning millist meeleldi oleks tahtnud kuulda meie juubeli laulupeol. Kõneldakse, et helilooja laulu olla komponeerinudki paadil, õõtsuval merel.

Lähedalt haaras kiriklikus tegevuses kasvanud helikunstnikku ka kirikumuusika tõsidus ja sügavus. Siit omandatud tunded sulatas kunstnik parimasse sellelaadilisse laulu: „Eks teie tea“, mis oma originaalse rütm ja paeluva viisi poolest on tähelepandavamaid laule ja pärleid eesti vaimulikus muusikas. Oma surnud isale (suri 1909. Kullamaal, kuhu oli kolinud aineliselt kasulikumale köstri-kohale) pühendas ta võimsa kompositsiooni Taaveti 42. laulule.

Edasi on Tobias teotsenud heliloojana paljudel muusikaaladel. Ta lauludest: Noored sepad; Varas; Kus sa käisid, sokukene! Miks sa nutad, lillekene! Ketra, Liisul Teel; Küll on pulmad; Murtud roos jpt. vaimulikud ja ilmalikud laulud on mitmed vägagi populaarsed ja ilmetavad andeka kunstniku suurt joont, masiivsust, suurt talenti.

Tema suurimaid helitöid on: oratoorium „Des Jona Sendung“ (Loodud Böömimaal 1909. ning töö tõttu avaneski tal võimalus saada kohta Berliini kõrgemas muusika õppeasutuses); oratoorium „Teisepool Jordanit“ („Jenseits des Jordan“); Leipzigi ettekantud tema isiklikul juhatusel; pateediline uvertüür „Julius Cäsar“: „Caprice rapsodique sur un theme estonienne (Varese sõjasõnumid); kantaat

Tobiase perekond.

Seisavad pahemalt: Elisabeth, Rudolf †, Klara, Marie;

II reas: Ernst †, Johannes (isa), Emilie (ema), Saara;

ees: Johanna, Agnes, Margarethe †.

orelile, orkestrile ja 5 solistile „Johann Damascenus“ (Peterburi konserv. eksamitöö); hallaad „Ilmaneitsike“; kantaat „Ecclesia“ ning terve rida orelit, orkestri ja klaveri kompositsioone, viimastest paljud eesti rahvaviiside ainetele. Paljud Tobiase mitmekülgse loominguga palad on veel käsikirjades pärijate käes ning meile tundmata.

Ent heliloojana polnudki Tobias eriti populaarne, kuid muusikainimeste keskel imponeeris ja üllatas ta oma talendiga, teadmistega, tehnikaga ja sügavkunstiliste vaadetega kui mees jumala armust, kes tõesti oli tunginud kõigisse muusikasügavusse ja kõrgusisse. Ta oli äärmiselt leidlik, haruldaselt osav improviseerija ning meie parimaid orelimängijaid. Organistina tuntigi ja austati teda tema tutvuspüürikondades.

Üllatav oli ka Tobiase kirjanikuand. Ta on kirjutanud tolaeagseis eesti ajalehis ja koguteoses: „Eesti kultuura II (1913) avaldanud pikema huvitava artikli: „Eesti muusika iseloomulik ilmend.“ Tema

saatesõnad eesti rahva viiside korjajate aruannetele on ülihuvitavad, vaimukad ja haaravad ühtlasi. Saksamaalgi oli tal muusikaajakirjades tuntud nimi.

* * *

Sündis R. Tobias 29. mail 1873 Keinas, õppis Haapsalu kreiskoolis ja (1893—1897) Peterburi konservatooriumis. Toimis 1898—1904 Peterburis Jaani kiriku organistina. Elas 1904—1908 Tartus muusikaõpetajana. Oli 1908 Pariisis, 1909 Böömimaal, kust valiti prof. E. Humperdincki asetäitjaks Berliini Charlottenburgi keiserlikku muusikakooli. 1912. sai sama kooli erakorraliseks õppejõuks ning 1914. korraliseks professoriks, mil puhul teda ühtlasi sunniti astuma saksa kodakondsusse. Haigestus 1918. grippi, mille tagajärjel hiljem sai kopsupõletiku ning suri 39. oktoobril, 1918.

* * *

Lõpuks mõningaid jooni R. Tobiasest kui kunstnikust. Muusikalehes nr. 10 (1928) kirjutab K. E. Sööt:

„Vene ajal (1904) oli avalikkude pidustuste korraldamiseks lubasaamine raske. Korraldasime neid siis meie avalikkude tegelaste mälestuse sildi all, milledele, enam-vähem perekondliku ilmega pidustusile luba saadi hõlpsamalt. Tartu Eesti Põllumeeste selts korraldas siis seltsi suures näitusehoones pidustuse A. Läte auks, kuhu esinema oli palutud ka äsja Tartu asunud R. Tobias. Etteaimamatult kujunesid aga Tobiase muuseas kavva võetud palad pidu kandenumbriteks.

Nõuti lisapalaks midagi isamaalist.

Tobias asus klaveri ette, et improviseerida midagi soovidele vastavat. Pääle esimeste julgete ja vägevate akkordide kostis läbi suurepärase häältepõimingu: „Isamaa ilu hoieldes, võõraste vastu võideldes“. See oli tabavalt valitud. Viisi motiiv kihvatas ikka ja ikka jälle vägevalt lainetavais, keerlevais ja hüplevais akkordes. Kuidas see kõikide hingesse haaras, rinna lainetama pani, leekidesse löi! Ärkas määratu vaimustuse hoog, õvatsioon, mis lõppeda ei tahtnud. Kunstnik pidi sama uuesti kordama ja lisapala-

dena terve rea rahvaviiside improvisatsiooni andma — lõpmatu reastikus — üks särkelevam ja säravam kui teine.

Selline tulevärk oli minule uudiseks ja suuremaid, ilusamaid silmapilke mu elus.

Kullamaal peeti sealses väikeses kirikus piiblipüha. Äkki ilmus kirikukoorile lesele emale küllasõitnud Rudolf Tobias ning asus üllatunud orelimängija kõrvale orelipingile, haaras sellelt pooleli jäänud koraali ning viis selle siin isa (ja endagi) endiste mälestuste pingil kirikut täitva jõuga ja suure fantaasiaküllusega lõpule. Sündis ime. Kõikide üllatatud silmad olid pöördunud koorile, hingamistki polnud enam kuulda. Kunstnik oli tasunud isa mälestusvõla . . .

Estonia kontsertsaali avamisel juhatas Rudolf Tobias ise oma helitöid. Kontsert oli algamisel ent taktikepp käes, peatus ta ja vaatas täidetud saali poole. Esikohal puudus ta ema. „Ma ei alga enne, kui ema oma kohale istunud,“ soistas ta imestunud orkestrantidele . . .

A. M — p.

Arvustavaid vaatlusi laulupeo puhul.

„Laulupeod hakkavad jälja suurema: laulupeo aeg on möödas!“ kuulsus pessimistlikke hääli pärast VIII üldlaulupidu (1925. a.) Pessimiste on, kahjuks, alati rohkem, kui see kasulik on, ja pessimist jääb enesele truuks alati — warrudel mõtleb ta surmale, pulmas — abielulistel omawahelistele tülidele. peies — et „kõik see elu on paljas narrus.“ Kuidas võib siis pessimist midagi head loota sarnasest mittekoosnulisest, mittebürookraatlikust rahvuslikust hingel-ettevõttest, nagu üldlaulupidu oma kümnetuhandete tegelastega, sadatuhandete peolistega, miljoniliste eelarwetega?

Kuid siiski tarwis hoida silmad ja samuti ka kõrwad lahti, sest „ka pime kana leiab tera“. J. o. ka pessimistil võib olla terake õigust.

Paratamata ajas hirmu peale isegi minufugusele optimistile sama VIII laulupeo puhul eeskätt arwustus: laulupidu arwustajad kui ainult kontserti. See näitas, et arwustajail ei olnud aimu sellest, mis on laulupidu. Kuna puudus arwustajate arwustamine (was-

tuarwustus), siis peab tõeks võtma, et laulupeo olemuse arusaamises olid korraldajad ühe-meelsed arwustajatega, j. o., et korraldajatel enestel polnud õiget aimu sellest, mis on laulupidu. Aga kuidas võib siis loota ettevõtte head õnnestumist, kui tegijatel pole selget arusaamist sellest, mis nad teewad?

Siin on kuristik ühelt poolt laulupeo korraldajate, arwustajate ja linna haritlaskonna ja teiselt poolt maaõoride, nende juhtide ja rahwa arusaamise wahel laulupeost: ühel pool mõisatehakse laulupidu kui waid suurt kontserti, millega tahetakse ühustada välismaalaste ees, ära teenida välismaade tunnustus meile, kui kultuurrahvale; teiselt pool — juhtumine kui rahvuslikku pühadusse. Kui asuda esimehele seisukohale, siis pessimistidel on õigus — laulupeod on oma aja ära elanud.“ Oma ajal oli laulupidu ainukefeks rahvusliku eneseawalduse võimaluseks; nüüd, omariikluse ajal, on neid võimalusi küllalt ja mitmekesiseid. Laulupidu kui rahvusliku enefereklameerimise abinõu wa-

lismail on tõesti liig kuluskas ja omelt ei suuda meie rabada jalust kedagi peale eneste oma lauljate arvuga: tihedada elanikkonnaga Öhtu-Euroopa maade jaoks on 15.000—20.000 suuline koor võrdlemise väike, kuna viimajel üldajaks laulupeol Wiinis lauljate arv tõusis 100.000-ni. Arvestus „välismaade rahamisele“ tunnistab vaid tegelaste eneste näitajast ja muu ilma mittearvestamisest. Siks oleks küll juba targem ja mõistlikum laulupidu pidamata jätta ja selle kuluade arvel muretseda paarkümmend moodjat lenuokit.

Hoopis teine lugu on siis, kui ajame rahwa, maakooride seiskohale, kus laulupeole wadatakse mitte kui suurele kontserdile, vaid kui rahwislikule pühale, kus eesti rahwas woolab kokku kõigist eesti osadest ise ennaist nägema, ise enesele silma vaatama, ma enese südame hääli kuulutama, oma ujule ja lootustele kinnitust leidma — „Taara tunnuse kühinaid kuulama“, nagu öieti ütles C. R. Jakobson. Sel juhul ei saa olla pinda mingil pessimismil, sest eesti rahwal on sama õigus elada, ja ise oma õnne sepp olla, kui mõnel „suurrahwalgi“ (s. o. arwistijelt suurel rahwal). Aga kui eesti rahwas tahab seda olla, siis tunneb ta ka wajadust aegajalt kokku tulla pühalikuks kooswiibimiseks, Wanemuise kandli hääli kuulates. See puht religioosne moment tajub kõik wae-wa ja kantud kulud.

Järelikult nii kaua, kui eesti rahwal on weel tahet elada ja usku enesesse, ei saa olla tõsijest juttu sellest, et laulupeod nagu oleks oma aja ära elanud ja jurewad wälja.

See arusaamine tingib ka hoopis teise juhtumise laulupidude korraldamise. Eeskätt peaks laulupeo plats olema: 1) linna sees kõige ilusamal, kõige wäärikamal kohal; 2) see koht ei tohi olla nii kaugel, et käimine ära wäsitaks koorid ja pidulised; 3) juurepääs peaks olema mitme-tänawa kaudu, et kooride ja piduliste kogumine wõiks sündida kiirelt. Kui wajadus nõuab, tuleks selleks plats puhastada ehitustelt, mis meil ei läheks kalliks, sest meie linnade majad on odawad, pealegi iganenud puunajad.

Selle asemel aga näeme, et Tallinnas laulupidu aeti Kadriorust mere äärde, lahtiste tuulte kätte, tunni tee kaugusel linnast, kuhu wiib üksainus tee, nii et paremal tahemisel 10000 inimese kogumine nõuab wähemalt 2 tundi (IX laulupeol kulus selleks üle 3 tunni). See wäsimine ometi wäsitab pidulisi, eriti kooru, kes ju niigi liialt wäsitatud raudtee sõidust ja rasketest eel- ning peaproowidest. See kogumisele

kulutatud aeg on ju ka ärraraisatud kuldne aeg, mis peaks olema kasutatud waid kõige ülewama siisuga. Wähemalt maalauljate suhtes oleks see aeg wõinud saada kasutatud kas wõi kutsumiseks linna, milleks neil niid ei jalku aega.

Teiseks. Piduliste, eriti maakooride eest peaks hoolitsewama kõige piinlikuma tähelepanuga. Selle asemel on aga kalduwud paraadide pidamisele. Milleks on tarwis kogumine ühte aeda rongikäiguks? Kui määrata mitu kogumise kohta ja ajad, mil rongikäik kuskalgi ajast liikuma hakkaks üldise tee (kääsowal juhul Narwa maantee) algusele, wõiks siin wõtta wähemalt tunni. Edasi. Pidu awaja peaks peoplatzil ootama lauljaid, aga mitte wastupidi, nagu niid, kus inimmeri peab ootama ühte inimest, kellele polegi muud ütlesannet, kui ütelda paar sõna awamiseks. Muudele hädadele I. jaoks kukub siis mõnele awajale weel mõte pähe mitte öelda awasõna, waid pidada pooltunniline awamise kõne ja sellega piinata weelgi juba küllalt wäsitatud kooru. ÜENÜ korraldas siin teisiit paludes oma 10. juubeli ja III omakultuuri päewa awamisel riigiwänema ootama ja wastuwõtma rongikäiku. Tookordne riigiwänem A. Rei mõistiski seda, tuli ja ootas. Koorid mõõdufisi, langetasid lipu ja see oli igatahes ilusam ja efekitsem ning suurem awawõidus riigipeale, kui riigipea ootamine paraadi korras tund wõi poolteist. Eelolewa laulupeo kawas on ettenähtud rongide kogumine kell 11½ ja laulupeo awamine kell neli, seega 2½ tundi käimist, jalul seismist ja ootamist, mis tegelikult wenib tunni wõi poolteise wõrra pikemaks. Kuid iga minut peaks olema kaalutud kallimalt kullast.

Weel halmemini korraldati laulupidu 1927. a. Tartus, kus kogumine toimus teisele poole linna äärde tolmuse kasarmu hoowile ning tuli lauljail komberdada üle 4 kilomeetri konarliku ja tolmuseid tänawaid — nagu pilkeks reklaam-eesli saatel — siis weel kilomeeter tuhjatolmawat maanteed. Eõpuks tuli siis weel riigiwänema esindajat oodata 1½ tundi. Tulemusena märgiti masinliki minestusi sõidust, sõwata ja magamata olekust, matkamist wäsinud lauljates.

Siis siisulijest. Siin jätab laulude kawas jowida mõndagi. Meelendi näkiline kawas enam tuntud, armjaks saanud laule. Laulupidu poolt tõesti mitte kohane paik eriliselt keeluliste kontserthelidõõde esmakordseks wettekandmiseks nagu neid meie laulupeo lauludes leidub. Kontserti anda, kontsert-jaali peensusi tuhandete lauljatega lihtise fae-

Muhu neide.

wa all ettekanda ometi ükski üldjuht ei saa, oleks laulud ka kui hästi kätte õpitud. Eelmise laulupeokogemuse järgnaste lauludega oleks pidanud kaineutama laulude walijaid ja jätna kasvast eemale niisugused moodjad helisepitsused. Sarnaselt laulude walikuks wõis Lauljate Liitu põhjustada waid rahwast eemale jäänud elukutseliste linna muusikameeste autorlik auahnus... Igatahes peaksid laulupeo laulud nende muusikalise wõi kontserdilise wäärtuse kõrwal pakuma lauljale wõimalusi kogu oma hinge, oma jõu, elemuse, tunnete walamiseks laulusse nii et see haaraks iga lauljat ja kuulajat ja nagu me sellistena peelmistest laulupidudest tunneme paljusid Kapi, Hermanite, Läte, Lüdigi, Saare ja teiste juba laulupeo tules läbi proowitud laule. Sellest peaks kord arusaama korraldajad koorijuhid ja kogu haritlaskond, kui meie laulupeod end ise ei pea häwitama.

Sellel laulude raskusel on ka muid ebajoo-witawaid kaasnähteid. Raskete laulude tõttu lõpetati ju paari aasta eest kooride registreerimine laulupeole. Koorid, kel sel ajal polnud juhte wõi millised hiljem ajutajad (ja neid on igatahes wist wähemalt samapalju!) on jäetud seega meie üldrahwusliku laulupeost eemale. Hääl tahhmisel oleks ometi wõinud laule jägada ning oleks kawas wõinud olla 1) kümnekond ker-

gemat laulu, mida oleks wõinud laulda kõik koorid ka aastalise õppimisega; 2) raskemad laulud, milliseid paremad koorid (enda soowil) oleks õppinud kaks aastat ja 3) ühfikud arenenud esituskooride laulud.

Edasi kaebas üks maategelasi, et nende maaskooridele pääle surutud raskete laulude tõttu laulukultuur ja lauluhoopis maal hoopis wähenenud (peaks olema hoopis wastupidi!). Nii ei figureeri pea teist aastat enam külapidudel koorilaulu peokawades Laulupeo laule ühtelugu laulda ei sobi ja teisi laule õppida pole maaskooridel enam aega laulupeo raskete laulude tuupimise tõttu.

Samuti pole korraldajad talitanud õieti määrates nootidele nii kõrge hinna. Hääl tahtmise juures (kuulutusjed?) oleks nootide hind wõinud olla wiis korda odavam, kui mitte hinnata. Nüüd aga tuleb lauljatel tasuks kaheaastase raske töö ja kooskäimise, sõidukulude ja muu eest anda weel terve kroon ja kaks nootide eest. Lisaks weel albumid, muusikalehed ja muud...

Edasi peaks praeguste laulupidude üldine siustamine olema senisest tuntuwast awaraim. Kas tõesti nüüd aastaid kestnud omariikluse ajal laul meie ainukeseks eneseawalduise abinõuks? On aga laulupidu rahwapidu, peawad siin leidma, kas wõi weidigi, ruumi ka teised meie rahwusliku kunsti, rahwusliku omaloomingu alad (rahwakunst, mängud, rahwatantsud, wõimlemine, etendused, näitused jne). Waadates eesolewa laulupeo kawa, leiame siit aga kokku 11 kontserti ja kõigest 2 wabaõhuetendust, millest „Õtepää all“ kannab liialt teatrikku ilmet ning tema laulupeoliseks mõjulepääsemiseks on waid üks lootus: Paul Sepa laowastus. Kas selline muusikaküllus pole iseenast häwitaw liialdamine? Kellel on jäärased waduri wõi kahuri närwid, mis suudawad jääda wärskeks sellise muusikauputuse all? ÜENÜ tahtis appi tulla laulupeo sissu mitmekesistamisel (rahwatantsud, wõimlemine), kuid tema abile ei leitud kawas ruumi. Üldse laulupeo korraldajad wõiksid mõndagi „üle wõtta“ ÜENÜst pidustuste korraldamisel ja siustamisel.

Kirjutam selleks, et juhtida tähelepanu laulupeo õigele mõttele ja senistele korraldamise wigadele: ma pean laulupidusid wäga tähtsateks meie rahwusliku elu awaldusteks ja soowin kõigest hingest nende edu ja arenemist, aga mitte tagurpidi minekut. Lahtiste silmadega wigade waatamine aga peaks wõimaldama nende edaspidist korraldamist ajakohasemal kujul.

KÜLATÜÜPE

(Väljavõtteid Soome suurima maalikunstiniku Akseli Gallen-Kallela rikkalikult illustreeritud ja huvitavasti koguteosesi: KALLELA-KIRJA. Illustratsioonid kunstnikult endalt.)

Wänni ja Jaatši, mu lapsea kodutalud asuwad Suoneeme, Muohijärwe ja Karku suurmet-
sade ning Huitististe, Kõkemäe ja Sadakunna jõe-
oru wiljamaade lõikekohal. Siin asus palju pop-
se, kellega tutvusin, kui nad isaga olid oma
asju ajamas. Need olid wäiksed, õiglased süda-
maa elanikud, kelle elu ei seganud siis weel
nüüdisaja ühiskonda tõhestawad liikumised.

*

Huwitawamaid külatüüpe mu nooruseajast oli kindlasti meie esitööline (ellik kubjas), suur, sale, õiglane ja hääsüdamlik mees. Tal õeldi olewat sõrdselt jõudu meie kuuete sulasele, keda ta käjutas. See oli Toomas.

Tol ajal oli Sadakunnas üldiselt moes, et saunas käidi mehed-naised koos. Poistikesena sattusin siis kõrd minagi sulaswäega sauna. Mu film jäi peatuma punajuukselisele teenijatüdrule, kes kõiges oma noorusilus parajasti astus alla lawalt. Kergemeelselt lasin lendu ebasõbiwa märkuse. Siis Toomast-kubjas, kes ju pestuna

lamas pingil, haaras mu turjast, tõstis mu kõrgele, raputas ja otjides rihma: „Ma sulle weel — — — näitan!

Kadusin ruttu saunast. Tundsin teinud niisugust, mis riimas sauna korda ja pühadust. Siit pääle hakkasin kaustama sauna ja katmatusepuhtust. Tõstisena jälgisin edaspidigi Tooma sauna toiminguid. Elawalt meenub nüüdki pilt, kus aknast waadates näen saunast tulemas kaheksat alasti meest, punased kui wähid, ent rahulikult ja tõstisena sammumas hanereas — Toomas es ja kaks wäikest sulasejõnglast wiimastena rea otjas....

*

Tulwad näljaaastad 1867—1868. Orwusid toodi siis iga tallu. Meie tallugi — sulasrahwa poole — toodi minust weidi wanem mustajilmaline ja mustas kleidis Tilda, kellesse armus-
sin kolmeaastase tulikuuma lembusega. Mäletan meid istumas punaseks wõõbatud seinaweerel ja mängimas enda mängu tema pererahwalt kingituseks saadud sametine leinakleit õhchamas päi-

hese paistes. Keldri otsas aga oli meie arm-
sam lamamispaik. Otsisime wärwilisi pudelitükke
ja wahtisime nende läbi päikest ja muud maa-
ilma. Maa lõhnagi mäletan, see oli kewadine
mullalõhn.

Tilda jürgus ruttu saledaks nooreks tüdrukuks.
Kord astudes peretuppa näen teda alasti tõrwa-
püti kõrwal; tõrwapinsel käes end pinseldamas.
Oli tõrwanud endast ju suurema osa, ainult teine
õlg ja kaunis püstrind õhetasid weel walgena.
Ta oli arenend ilurawi hindawaks nooreks nais-
inimeseks — mina aga olin jäänud poisiklun-
niks, kelle tähtsusetu juuresolu sugugi ei jün-
dinud teda enesekatmisele...

*

Pole kohane wiibida kaua noorusea magu-
sais mälestusis. Sain wanemaks ja tutwusin nüüd
ju tõeliste külatüüpidega.

Läksin kord Jyväskylä tutawatega waatama
Kongikanga lausujaid. Kaasa wõtsime küla
kingsepa, kes oli suur naljahammas ja lõua-
mees.

Läksime tuppa ja andsime taadile jutu alus-
tuseks wäikesed napsid. Seletasime, et oleme siin
wõõrsil matkamas ja et me juhul kange hamba-
walu — nii olime kingsepaga kokku leppinud,
et näha targa tempe. Olles weidi istunud, ütles
taat:

Lähme siis töötuppa!

Läksime ja kingsepp kurtis kurjade walude
üle. Taat trööstis, et küll walud pea waikivad
— jaah kui ehk enne otsin metšast rohtusid."

Nägime teda minewat lähedale soole. Tuli
sealt warsti tagasi haawapuust kausiga. Sellesse
liias ta soola ja kes teab, mida weel ja ütles
siis weel korraoks olema: sunnitud minema wälja.
Tälgisime teda — peale apteekri ja kingsepa, kes
asusid tenda wigurite ettewalmistusele. Nägime
taati wajuwat nurga taha ja seal toimetawat
kaussi üldiselt tuntud asja, millega tol ajal
palju arstiti. Eit luges samal ajal nõiasõnu
toas.

Tagasitulles toimetas taat tõsiselt edasi, pa-
ni anuma ahju ja luges oma targasõnu. Wõttis
lõpuks anuma ahjust ja tõusis sealt tugewat
aruu: Wõttis siis anumast rohtusid ja tõukas
kingsepale awatud haigesse suhu...

Olime teised surmatõsijad, kui taat weel po-
mises midagi. Silmapilk paraneski kingsepp ja
wäänas suu ahastawale hirmitussele, millele pi-
dime naerma meiegi.

Ütleksime siis taadile, et oskame nõidustempe
meiegi. Kappa, milles oli weit, wiskas apteeker
äkki kaaliumi. See kihises, keerles ja suitses

hirmjasti ja tõusis silmini, ja taadil, kes imes-
tuses hakkas waatama kappi, tungis kaalium
kurjasti silma nii, et silmawalged muutusid tal
weripunaseks. Kartsime ju kõige kurjemat, kuid
taat kinnitas, et tal pole miskit wiga — olla
felleks liiga suur nõid. Ega polnudki. Taat
hooples siis, et ta esijad olnud weel palju kan-
gemad kui tema, nii et surres hobused pole lai-
pa hauda wedanud, pidanud wiima härjaga.

Koduteel narrisime kingseppa ja eriti ta suhu
wõetud rohtu. Kuuldes taadi tempudest, king-
sepp wiastas nii, et haaras pussi. Kuid nalja-
wend nagu ta oli, taltsutas end peagi ja naeris
pärast meiega kaafagi...

*

Ojawan taat kogu külas oli Sehwa hukka-
nen, wäike mees, elawate mustade silmadega,
halli juustega ja habemeta näoga.

Ta oskas kõike: oli sepp, kellameister, timu-
taja ja plekisepp — ja ilmatu suur wiguri-
wänt. Oli teinud endale messingist püssi ja ui-
sudki.

Wõtsin ta endale sulaseks. Magas tawalises-
ti ateljees suurel ahjul keras kui koer. Wiina
wõttis tublisti kuid ei kaotanud pääd. Wedas
kord poolele liitrile minuga kihla, et joobnuma
lahutab taskukella tükkideks ajalehele ja paneb
jälle kokku tagasi. Kaotasin — hämmastuseks —
kihluwoe.

Kord tuli jõulunädalil meile üks saksa ore-
limeister, et tuppa oreleid üles seadida.

Kui muulane ja Sehwa siis koos „kõnelesid“,
maksis jeda kuulata. Kui meister käfutab: „Wind
machen“, siis Sehwa wastas et ja-jaah, küll mina
wintan ja nii edasi. Uhkustas siis meile, et küll
jelle saksaheele õpib hõlpsasti.

See sakslane oli kange kiitma enmast, saksa-
maad ja sakslasi. Kui ta nii alati hooples, julge-
sin kord talle öelda, et meil Soomes on mõn-

dagi, mida neil Sakhas pole. Kuid ikka vastas mees, et sama on Saksamaal kui palju soovite. Kõnelesin siis kord lausujatest ja nõidadeft, ent

kohe vastas mees: „Ach, das haben wir auch!“.

Otjustasin mehe hooplemisihä wähe halwata. Kutsusin Sehwa ja käskisin orelimeistrile näidata soome lausujate wigureid.

— Noh mida ma talle teen? küüis Sehwa.

— Näidake kuidas sukaga reieluu katki lööakse!

Sehwa seadis enda asjad korda ja üks, kakskolm Sehwa reieluu katki.

Sakslane üllatus.

— Haben Sie das auch? küüisjin.

Sakslane wakis.

Siis jutustasin sakslasele, et Sehwa kannab paljastel kätel tulikuume kiwe. Kõne tõenduseläs Sehwa kuumendas lapsepea juuruseid kiwe aina punaseks, wõttis need siis näppude wähele ja pani hõõwilaastude wähele, millised kohe leekima löid. Siis sirutas ta kiwi sakslase habeme juunas. See wihastas nii, et ei saanud sõnagi juust ja ründas ust. Hooplemisihä oli aga tal siit pääle kadunud.

Külas oli Sehwa hinnatud. Olgu laewaparasdus, wõi miskit muud, ikka andis Sehwa hääd nõu. Ent siis kutsus üks sulane ta enda juure Brasiiliase kohwiistandusse. Sehwa läski, kuid ei harjunud sealge eluga ja ilmastikuga. Troopikk rumm maitses talle nii hääd, et fast seal enam töömest ei saanud. Ja sinna ta surigi...

Eestistanud A. M.

Meie kunst ja ühiskond.

Kui terasemalt jälgida meie tänapäewase ühiskonna huwi kunstide wastu, siis peab tunnistama, et seda paraku, ei ole küll palju, kuid see huwi ilmub siiski mõningal määral teatud meeleolude ja wäliste elewuste pingel. Wõib tihti märgata, et näiteks mõni teatrietendus publikut waimustab rohkem kui teine, et mõni näidend, kuigi ta oma siult ja waimult sarnaneb teisega, meelitab juurde enam waatajaid, kui muide. Meil on korraldatud kunstinäitusi, olgu nimelt, wõi wõdrailt autoreilt, mida on küllastanud ainult mõni üksik waataja, umbes samal ajal aga ja samas kohas on publik peaaegu rünnanud näitust waatlemisega ja ostudega.

Kui otsida selle nähte põhjust, siis torkab silma, et üheskülselt teatud kunstisündmused kisuwad publikut kaasa peamiselt hea reklaami, wõi kui wäljendada täpsemini: kõmu waral, wõi ka autori rahwaparafuse ning tuntuse

tõttu. Teisestkülselt aga — ja wõib olla just kõige enamini — seepärast, et teatawat kunstisündmuse juhitaakse wõi hooldatakse neist ringkonnist, mille wastu laial hulgal on kas lugupidamus wõi lihtsalt kõmujanuline uudishimu. Ei ole asjata wäide, et kuningas ja kojanarr pälwivad ühtewiisi rahwa imetlust. Ja kojanarr ei tarwitsegi olla rahwa silmis põlastatud, sest ta on sageli arukam kuninga esimesest ministrist.

On olnud hagedasti waidlusi: kas tohib kunsti head nime hiskuda alla ja labastada kõmurikka reklaamimise läbi? Ja otsused on enamasti olnud, et kunst peab jääma oma jumalate kõrgesse mäetippu, ega tohi kaotada aukartust publiku silmis. Kui meie kunstiteater wahetewahel wähegi endale lubab meeleolulist reklaami, mida ta toimib peamiselt kuuljate küllalisnäitsete esinemise waral, wõi hangib teatud õhtuks kaastege-laseks tuntud seltskonnadaami, kuigi see pole

ADAMSON-ERIC

Nature morte

Õli.

näitleja, — siis kujutaw kunst ei sõanda peaaegu kunagi minna oma korraldusis suurema kõmtuni. Ja kuigi, siis on see reklaam olnud jeni peamiselt puhtwäline, müürilehtlik wõi ajupaiga-reklaam. Kunstinähtused on kuidagi tõrjutud lajema publiku eest oma kitsasse pühasse ringi seetõttu ka hüljatud ühiskonna laiemate kihtide poolt. Teiseseks ei ole meie kujutawa kunsti ees ja seljataga seda awalikkku seltskondlikku liikumist, mis on teinud ülemaaliselt rahwapäraseks ja nagu kohustatawaks enamjaolt kõik ühiskondlikud aktiioonid, spordiliikumise, muusikapäewad njng lau-lupeod ja mille osaliseks on saanud teatergi wabaõhu-etenduste kaudu. Mõiks ei ole näiteks kujutawkunstide rahwa ette astumisel selle korraldajate hulgas mõnd ühiskondlikult kaaluwat iškut, nagu seda näeme sagedasti muusikapäewade ja spordipäiwade toamkondades?

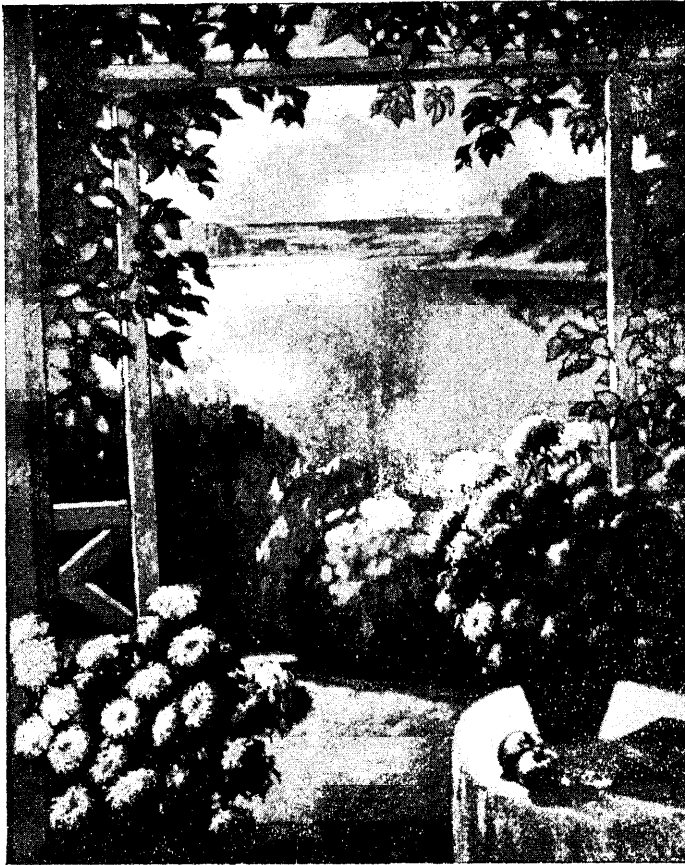
Wõidakse ju öelda, et kunst näitab end sagedasti ja seepärast wäheha kõraga, kunstinähtused toimuwad asjaomaste inimeste endi huwides ja korraldusel. Aga see asjaolu ongi ehk põhjuseks, et kunst on jäänud rahwast eemale ning rahwas on jäänud kunstist eemale. Wähemalt üle mitme aastagi üks kord peaks kujutawa kunsti demonstreerimine tehtama üleriiklikuks. Ja selle sündumuse puhu oleks täiesti loomulik, et suure, ülemaalse kunstipeo korraldajate asjatundjate seas wõi kaguni eesotjas seisaksid mõned meie riigi-

tegelased wõi ühiskondlikult kaaluwad rahwa inimesed. Suurtel waimse õitsengu ajajärkudel, mil kunstidel on ajaloo olnud oma kõrge koht ja lähedus laiade hulkade suhtes, olid kunstide hooldajad ning ettewõtjad just riigimehed ja muud wõimukandjad. Nii näeme seda wana-Kreekas Periklese ajal, nii oli see renessansaja paawstide ja kuningate juures, nõnda sünnib see ka praegu nõukogude Wenemaa'gi, olgugi et seal on kunst teatud parteilise eesmärgi teenistuses.

Kunst on nagu suur põid rahwa hingelähedaste aarete kaswatamiseks, nagu ilmau lai õitsew heinamaa, mille ühkikud lilled on rahwahinge ilusate ja õitsate tunnete wäljendus. Nagu seda on rahwa muugi haridus, mille kaudu kerkiwad nähtawale talendid ükskõik mis alal. On loomulik, et selle pëllu wõi aasa korrahoõimiseks on waja tohutut energiat ning moraalse tust. Kui rahwaharidus, rahwa terwishoid ja usu-elugi ei suuda seista kõrgel ilma riikliku wõi ühiskondliku pinewa abita, ei suuda seda meie kunstid seadnam, kuna need on hõllamad kultuurieied ning näilijelt waimse tahte ja omapära awaldus. Rahwa waimne omapära ja iseloom on aga see mis rahwa teeb tõeliseelt rahwa'ks maailma natsioonide peres.

Meil, nagu mujalgi maailmas on korraldatud kirjanduse nädalaid meie algupärase kirjandusliku loomingu propageerimiseks. Mujal ei

ANTS
MURAKIN

LILLED

Õli.

ole võõras ka sõna „kunstinädal“ või „teatrinädal“. Ja kultuurinädalaid on meil olnud. Aga kõige waeslapsemaks on meil siiski jäänud ses mõttes kujutatav kunst. Kui meie waimses elus on saamas traditsiooniks iga viie aasta tagant korraldada ülemaaline laulupidu ühes ülemaaliste wabadõhu teatrietendustega laiuks rahwahulgile, siis ei oleks siis sama wajaduslik näidata suurehulgalisele publikule ka meie kujutatavat kunsti mõnel ülemaalisel näitusel.

Küsitaw on üldse, kas meie laulupeod püsivadki enam muusikakunstilisel wajasel tasemel ja kas nad ei ole muutunud juba tüüfawalt ühekülgseks, kui nendega rahwale pakutakse üksnes koorilaulu ja lihtsamat orkestrimuusikat. Ja kas neid suuri rahwahulki ei awatle kokku peamiselt ainult see rahwapeolisuus, see laadapärase kõrwalmaid — paremas mõttes. Seda rahwapeolisuust saaks aga weelgi suurendada, sealjuures jäädes ikkagi kultuuripeoks, — kui laulupidusid korraldawad inimised lojendajad jeda üldiseks kunstipühaks. See kitsas eesmärk, mis löi

meie esimesed laulupeod on nüüd juba ammu minewikus. Praeguse omariikluse ja omakultuuri seisukohast wajaksiwe juba awarama kawago kultuuripühad, teatud ajawahede järele. Nii suguseid kultuuripidustusi, kus ka meie kujutatav rahwakunstil oleks oma wääriline koht.

Sent on kunstiringkonnad, peamiselt kunstnikud ise kasutanud suuremaid rahwapidustusi jekas, et neil puhkudel saaks lihtsalt publikut kunstinäitusele, mis seal muudu kunagi ei käi. Edaspidi tuleks aga küll asja korraldada nii, et kujutatavate kunstide damonstreerimine kuuluks kultuuripüha kawasse. Sellel peol, mis kestaks paar kalm päewa, oleks esikohal muidugi laul ja muusika. Kuid suure publiku huwide mitmekesisusega arwestades ei tohiks puududa ka laiaulatuslikud loengute sarjad, teatrietendused päepäewal ja õhtul, awalik kirjanduse müük, suu kunstinäitus ja nõnda edasi. Kõike jeda loodame ja leiame ka praeguse laulupeo päewil, kuid need asjad on ikkagi kõrwalised asjad ja seisawad wäljaspool peokawa.

Wõi kui meie kujutawate kunstide paraadi ei saa esialgu siduda laulupidudega, siis peame emeti juba jõudma äratundmiseni, et kunsti rahwale lähemale wiia on raske ilma wälise kõmu ja kärata, nagu see sünnib muude akade juures. Kunstil ja kunstnikul ei tarwitse häbeneda, kui meie igaaastast suurt loomingut maali, skulptuur. ja rakenduskunsti harudes hakataks wiima rahwa juurde samaste aktsioonidega nagu neid pannakse taimel ühiskondlikel aladel. Ja meie seltskond, kes ju väga armastab tegeleda ühisabis, spordiliikumises, loteriidel ja tähtsate pidude korraldamisel, leiaks ühe uue tegewuswälja, kus taoteldakse õilsaid sihte.

Kui wanem ja see nõndanimetatud wahpeela ne põlw, mis on teinud läbi suure waimliku murangu, ehk ongi kunstiwõoras ja kuidagi wärsunud, — siis noorpõlw hakkab kindlasti tundu ma suuremat huwi kunsti vastu, kuna me niigi wõime märgata jälle kainenemist kunsti wooludes ja tegelikule elule uuesti lähenemist ka wormi ja siju mõttes. Kui kunstnik jälle tagasi pöördub moekunsti ja eputamiste juurest, siis leiab ka kunst seltskonnaga jälle oma kontakti. Soowida jääb aga weel, et kunstiküsimused ja kunstiloomingu wõtaks jälle oma eestkostmise alla see kõrgem pool meie riiklikus ja ühiskondlikus elus.

Ants Murakin.

Soome kirjandusest linnulennult.

Soome riiklik kirjandusauhindade komisjon on oma otsused 1932. aasta ilukirjanduse kohta juba teinud. Suurima auhinna 9000 Smk. saab S. E. Sillanpää romaanist „Miehen tie“. Sillanpää on tõusnud tänapäewa Soome kirjanikke ehirinda. „Miehen tie“ pole küll parem kui ta waremilmunud „Nuorena nukkunut“, kuid selleski ilmestunud S. suured woorused. Kewadel ilmus Sillanpäält weel nowellikogu „Wirran pohjalta“. Selleski raamatuz palju häid omadusi — meeldiw teos suurelt meistriks. Mõned ringkonnad ei ole rahul S. rahwustundega ja süüdistawad teda rooffimeeluses. Need etteheited wõiwad ehk olla mõneski suhtes põhjendatud, kuid puht kunstilisest seisukohast arwustades omab ta eikoha soome kirjanike suures peres.

Järgmine auhind 6000 Smk. — on otsustatud anda Toiwo Pekkanenile romaanist „Tehtaan warjossa“. Pekkanen on tänapäewa Soome kirjandusilmas huwitawaim kuju. Tõustes lihttöölise kirjjanikuks on ta hää tööliselu tundja ja kirjeldaja. „Tehtaan warjossa“ esitab töölisklassi elu ja toiminguid objektiivselt ja erapooletult. Puuduseks on wagt liigne — pisut haiglanegi — meestewahelise sõpruse ülistamine, kuid see ei suuda wähenäda romaani suurt kunstilist wäärtust. Toiwo Pekkanen on weel noor ja seniste tööde järele otsustades wõime temalt weel oodata väga palju.

6000 Smk. — auhinna sai ka Soome rooffikeelne luuletaja Bertel Gripenberg luuletuskogust „Eiwets eko“ (Elu kaja).

Lauri Viljanen sai 5000. Smk. — luuletuskogust „Musta runotar“, mis on tähelepan-

dawaim möödunud aastast luuletoodangust, kuid seda siiski enam selle tõttu, et möödunud aastal ilmus väga wahel luuletuskogusid. Viljase luuletistel on worm kauris hää, kuid siju mitte väga püsiva wäärtusega.

Soome „moodilainud“ luuletaja Heikki Ajunta sai 4000 Smk. luuletuskogust „Metallipele“ (Metallipärg). Ajunta luuletab lihtsast asjust lihtjas wormis, olles sääljuures ainult keikpärane.

Teigi 4000 Smk. auhindu said R. R. Eklund rooffikeelset teosest „Den gåtfulle gästen“ (Saladuslik külaline), Lauri Haarla romaanist „Warjossen jota“ ja näidendist „Kaksteräinen miekka“, Arwi Järwentaus romaanist „Sawuawa maa“, Urho Karhumäki romaanist „Korpiherra“ ja Wiljo Kojo romaanist „Aika rientää“ (Aeg ruttab).

Lauri Haarla on soome näitekirjanikest parimaid ja tema „Kaksteräinen miekka“, wõimakas tragöödia 1918. aasta raskeist ajulist, silmapaistew teos. Sellekõrwal wõib mainida weel möödunud aasta näitekirjandusest Kersti Bergrothi idüllilist rahwaelu kajastawat „Anu ja Mikko“.

Juba teatavas mõttes wanameistri Arwi Järwentause ajalooline „Sawuawa maa“ ei waja lähemat arwustust. Teistest auhinna saajast on huwitawaim Urho Karhumäe „Korpiherra“. See on optimistlik romaan uudisajuniku elust. Tuletab kuidagi meelde Alb. Kiwika „Murrangut“ ja on noorema kirjanikpere parimaid töid.

Peale auhinnatute peab mainima weel mõningaid töid. Kõigeenne Ester Stålbergi „Kohytpäiwän nouhua“, mis on äratanud siingi juba

HERMANN
HALLISTE

Kunstnik Jal-
mari Karhula
reljeef.

suurt tähelepanu. See on teos, millele ei saa läheneda arvustajana, nii südamlikult ja soojalt on kirjutatud meie oma ajaloo tähtsamaid sündmusi ja tegelasi. Lugesdes weendume, et autor on suur Eesti sõber. Mikka Waltarilt ilmus muinasjuttudekogu „Kiinalainen kisa“ (Hiina kaks): muinasjutud täiskasvanuile. Ridade vahelt nähtub Waltari isik oma rõõmude ja muredega, kuid siiski selle koguga on ta paljastanud endas uue vooruse. Päris mugav on lugeda Waltari senise peaaegu haiglaste nüüdisnooruse jumaldamise kõrval temalt ka midagi teistsugust. Tähelepandav ajalooline romaan on Artturi Leinoje „Hakkapeliitta I“. Leinonen on kasutanud kõige uuemaid ajaloolisi uurimusi ja kirjeldab 30 aastase sõja sündmusi soomlaste vaatevinklist.

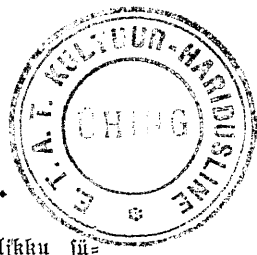
Ei saa mainimata jätta kahte väga huvitavat populaarteaduslikku teost: Samuli Paulaharju — „Teise Lönnroti“ — „Härmän aukkeilta“ ja Ahti Rytököje „Tuohitorwen mailta“. Need kaks teost annavad huvitava pildi hämelasist ja sawelasist pakkudes ka teadusele uarismaterjale. E. Onerwalt on ilmunud Soome

juurima luuletaja elu ja loomingut käsitaw teos „Eino Leino, ihminen ja runoilija“. Onerwa jätab küll Leino loomingu arvustamata, kuid annab huvitava pildi Leinoist inimesena ja luuletajana.

Lõpuks weel Soome wiimane kirjandusandis: mag. N. P. Wirtaje „tähelepanekuid Daara luuletajast ja tema teostest“ „Teuvo Pakkala“. Ladusalt ja kaasakiskuvalt kirjeldab W. suure humoristi ja kirjaniku elu, wärtsitades kirjutust suurepärase anekdootidega.

Tänapäewa Soome ilukirjanduses on esikohal romaan. Luuletuskogude minek on üsna väike ja neid ilmub vähe. Näidendeis on aga kunstiline tase madal ja päale ühikute nende wäärtus väike. Ilukirjanduse kõrwal ilmub aga palju populaarteaduslikke ja eluloolisi teoseid. Nende hulgas tihti palju ülihuwitawaid. Üldiselt on soome kirjandusturul raamatuid palju, kuid siiski parimad tööd wanemalt kirjanikelt, lootustandwaid noori pole wiimasel ajal peaaegu üldse ilmapiirile kerkinud. Ka wististe majanduskriisi mõju.

Kusta Wainomaa.

Eesti rahwapärasest mängudest.

Andes siinkohal ruumi Ernst Idla asjatundlikule ja huvitavale artiklile rahvamängude alalt, julgeme loota, et Eesti Nooruse lugejate keskel peaks leiduma neid, kellele veel teada mõnesuguseid vanu eesti mänge, laulumänge ja rahvatantse. Palume toimetusele kohe saata nende üksikasjalikke kirjeldusi ehk teadjate aadresse, kuna kavatsus on asuda nende kogumisele veel k. a.

Toimetus.

Seda teemi käsitledes pean eeldama, et selle küsimuse vastu peaks huvi noorsoos püütama täita mitte ainult teoreetiliste käsitlustega, vaid wastavate praktiliste üritustega milleks kõige kohasem võimlemine.

Et rahwapäraseid mänge oma mitmekesisiduses üldiselt vähe populaarsed moodsa kehakultuuri kõrval, tuleb muidugi sellest, et meid ju alati enam on huvitanud võõrad ja võõrsilt imporeeritud mänge ja muud kehakultuurilised üritused. Oeldakse: meil polka midagit.

Sageli siis ka rahwapäraseid mõiste leiab meil väärtõlgitust kui rahvusliku, omarsp. rahvusliku algupära jne.

Mina ei tahaks siin küll puudutada üht oma kolleegi, Tartu ülikooli õppeõudu, kes ühel avalikul võimlemise demonstratsioonil ja sõnavõtul tähendas, et lausa ilmaaegne olewat uurida meie rahvamänge, kuna neid olemas ei olemakki. — Et nimetatud „õpetatud mehe“ väljendus absoluutse mängude puudumise üle oli tingitud mõistete nagu: rahwapärane, rahvuslik ja rahvusliku algupäraga, segamisest ja mitte mõistmisest, ning meie rahwapäraseid mängude mitte tundmisest, siis olgu toodud see siinkohal kui näide, miks meil seni rahwapäraseid mänge leidnud nii vähe asjatundlikku käsitust. Jäägu selle „õpetatud mehe“ suureks teeks ka see võimaluse leintis, et meil puuduvad isegi rahvusliku algupäraga mänge.

Käesoleva kirjutisega ei taha ma hakata analüüsima mängude algupära küsimust, kuna see ka ei mahuks nendele vähestele weergudele, seda enam, et see wajakas pidewat ja hoolikat uurimist.

Tahaksin aga siin palju enam püüda selgitada seni korjatud rahwapäraseid mängude taga- ja ning waadelda lähemalt üksikuid mängude liike, nende eriti eglise tõstes jõu- ehk osawusmängude liigi.

ÜENÜ keskjuhatusest minule lahkest kasutamiseks antud rahwapäraseid mängude kogu läbi töötades olen tulnud weendele, et see on töö,

mis nõuab ja kõigiti wäärrib põhjalikku süwenemist sellesse küsimusse eriti just tänapäewa moodsa kehalise kasvatuse seisukohalt.

Et omandada lähemat ülevaadet kõigist sellest, mis meie rahwa eluawaldistes kandis kuidagi mängu ijeloomu, olen kasutanud liigitust, mille järgi jagunes materjal kõigepealt kahte suurte gruppi, ja nimelt:

1. Mänge.
2. Tantsud.

Need mõlemad rühmad, nii mänge kui ka tantsud, esinewad küll omaette rühmadena, kuid teatud sõltuwus omawahel on sageli ette tulew, nagu seda wõime eriti tähele panna rahwatantsude wõrdlemisel laulumängudega (ringmängudega).

Kujukamaks ülevaateks kui ka aine läbitöötamiseks wäga tarwilikuks osutunud alajao- tuse järgi loame järgmise tänapäewa mõistetele wastawa üldpildi efinemest, s. o. mängude rüh- mast:

1. Seltshondlikud ehk rahvamänge.
2. Lastemänge.
3. Harjutuste ehk laagrimänge.
4. Jõu- ehk osawusmänge.
5. Laulumänge.

Neist liikidest huwitawamaks osutub peamiselt just lähtudes kehalise kasvatuse seisukohalt „jõu- ja osawusmänge“ liik.

Kui wõrrelda teisi liike „jõu- ja osawusmängudega“, siis on teisi arwult küll palju enam, mis osaliselt tingitud wiist ka sellest, et korjajad ei ole mõistnud hinnata niisuguseid „piisajakehi“, nagu seda on „hundiratas“, „jalaga ratas“ jne. (nähtawasti loid need tol ajal kui üleskirjutisi tehti päris lawalisel ajal!) et neid üldse kirjeldada. Nii nimetatud „jõunumbrid“ ehk harjutused, nagu „kiwile tuulle alla tõstmine“, „kiwi rinnale tõstmine“, „toobrist (waadisi) õlle joomine“ ja „hää wäänamine“ puuduwad aga täielikult. Need aga moodustaksid kahtlematult omaette küllalt wäärtusliku osa selles liigis, seda enam, et minul olematel andmetel (Kolga- Jaani) on neid mänge harrastatud wanasti suurte killawooride peatumisel kõrtsides, jaanitulel, kiigel jne.

Minu poolt isiklikult korjatud mängudest (Türi- ja Juuru kihelk.) nähtub, et jõu- ja osawuse mänge on siiski laialisemalt harrastatud kui seda tõendawad üleskirjutised. Nende har- rastusworm ei ole aga kunagi nii wäga üht-

lane nagu jeda ejalgu wõis arwata, waid on sageli seotud kunagi kohapeal elanud „rahwa jõumehega“ ja tema poolt eriti harrastatud ja eelistatud „jõunumbritega“.

Erilist tähelepanu wäärib see, millise suure leidlikkusega on mängud oma üksikasjalises ülesehituses kohastatud oludele ja ümbrusele. Kui „jõu- ja osawusmängude“ liigist kaugelt suurem osa langeb koordinaatsiooni arendawate mängude rühma, siis peaks sellest järgnema pakitsew wajaadus uurida neid peamiselt seisukohalt, kui wõrd on need mängud ja nende tekkimine kooskõlas just meie talu-inimese koordinaatsiooni waeusese-ga, r.s.p. kohmakusega. Kas aga siin nende koordinaatsiooni-mängude rühma tekkimisel ei ole raske põlletöö kui jõu-funktsioonunditud otsimatafakaalu kehalises arenemises, see wajab müdugi põhjalikku uurimist.

Tgatahes on oluline siinkohal märkida, et niisuguste lihtsate wahendite, nagu pörand, köied, koorma- või toobripiud, ohjad, loogad, kaikad, pingid jne., walimine mängude wahenditeks on ikkagi, kas wõi waliku leidlikkusega, kaasa aidanud mängude tekkimisele, mille osa meie rahwa kehalises kaswatuses ei tohiks jääda hinnanguta.

Mängu abinõud waliti sageli ka juhuslikult nagu jeda mängu koht wõi olukord dikteeris.

Abinõude walik, nagu majapidamise tarbed, isegi hea sein jne., lubawad oletada, et mängu improviseeriti kohe paiga peal, kus juhtus palju noori koos olema (killawoorid jaanituled, õitsel, pühade puhul jne.).

Juhin siin tähelepanu ühele päris lihtsale, kuid siiski head koordinaatsiooni ja kiirust nõudwale mängu wormile, mille olen tarwitusele wõtnud oma praktilises töös kui pörandwõimlemise põhiharjutisi. Mõtlen selle all „kukerpalli“, mis rahwamängudes (jõumängud) esineb „kurekaku“ nimetuse all (Lelles). Ka olen üle wõtnud täitmise wiisi, kus noored mehed ja poisid nii kiiresti kui keegi suutis ja üksteise järel „weerekakku“ weeretasid sääraselt, et ka wanad jekka löid. Weeretatud ka hoeraga wõidu.

Erilist tähelepanu wääriwad aga mängud pörandawõimlemise seisukohalt. Siin on meil kasutada wõrdlemisi rikkalik ainek. Olen paralleelselt teoreetilisele tööle katsetanud nende mängude hõlmulijust ka praeguses wõimlemises ja juure eduga, kuna need mängud on parimateks koordinaatsiooni arendawateks harjutusteks.

Toon siinkohal mõned wäljawõtted (kirja-

wiis muutmata) üleskirjutustest: „... Nende weikeste mängude kõrwal on veel wanemaid nimetada... Kirjutame siis üheskoos pisut neist. Need oliwad: „Kulli mängima“, „Maadlema“, „Wägipulka widama“, „üle pulga hüppama“, „looga alt läbi tükkima“, „jaka kanna peal tiiru käänama“ jne. (Halliste, Kaarli ja Uue Kariste — J. P. Söggel — 1894). Edasi leiame Andrust kaadetud kirjeldusest (Andru — Jakob Siimus, 1890) mängu, nagu „kukil sõitmine“, „hobustega (pinkidega) sõitmine“, „kekikokkusega kõndimine“, „tükkimine“, „hundiratta wisamine“, „tiritamme istutamine“, „urrami ajamine“, „kallutaja“ (jalaga ratas) jne.

Peale eelpool toodud tüübiliste mängude wõi harjutiste, milliseid sooritati nii üksikult, kui ka mängu kaaslasega, leidub veel rida teisi, n. n. „seltshondlikkude wõi rahwamängude“ grupe. Seal esineb eriti rohkesti päris häid kombinatsioone peamiselt pantide lunastamisel, nagu seinu vastu toetudes küürutamine ja „nelja jällalise palgi“ ülestõõtmine ja veel palju teisi.

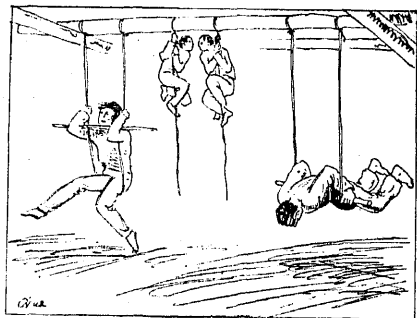
Süsioloogilist printsiibi lähtudes wõime tähele panna, et peale koordinaatsiooni ja jõu-funktsioonide esinewad veel painduwuse ja kiiruse funktsioonid, kuigi palju vähemal määral. Kõige enam on aga esitatud nagu juba eelpool mainisin, koordinaatsiooni funktsioon. Sellest grupest wääriwad esiletõõtmit tafakaalu harjutused, millised selles rühmas üldse raskemad. Müdugi wõib oletada, et wilumuse omandamisel wastawaid mängu ka kestwamalt harjutati.

Et lugijaile tutvustada mõningaid mängu lähemalt teon siin walitud mängude kirjeldusi.

Jõu- ja osawusmängude liik.

Mee lahkumine.

Nõõr kinnitati rehesoa parte külge. Mängija istus nõõrile ja wõttis kaitse olawahela,

1.

ise nõõrilt kahe käega kinni hoides. Müüd pidi mängija ennast kaitsega nii kanna ümber keerutama, kuni ta suuga ulatas haarama par-

tele asetatud meft. Nöör mähkis ennast kokku ja sellega wiidi mängija ülespoole. Wanasti arwatavasti asetati paritefe meft ja mängija, kes suutis enese üles „kruttida“ sai selle enesefe. Selleft siis ka arwatavasti mängu nime tus. Mag. E. Päsi andmetel on Akksi kihelkonnas kutsutud seda mängu I h a l i p s u l õ i k a m i s e k s. Tori kihelkonnas nimetatud seda mängu worsti püüd m i s e k s. Rõuge kihelkonnas asetatud Teiba meega parrele.

Joonisel nr. 1 on kujutatud selle mängu kolm varianti, milledest kõige enam wääriwad tähelepantu wafakult esimene (Karula) ja kolmas (Tarwastu).

Kelmandama variandi kohta toon iseloomus tawa märkuse üleskirjutisest, mis aitab selgitada selle mängu funtsiooni mitme kesidust.

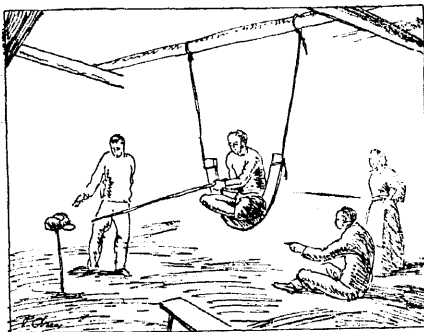
„Kui aga äfsde f... lää, kae tõine kõõrd uuesde, seni ku ilusde lääb. Pää tigu om selle mann, et pää nakap ümmer käimä ja suusdeide tükib pääle. Mõne wõ tab ka poole tii pääl suusd-eidema.“

(Tarwastu — Feldfebel — 1890)

Joonisel märgitud keskmine variant (ronimisega) on pärit helmest.

Tedre laskmine.

Rehetoa parte külge seoti kaks kõit ja kõite külge seoti look. Nüüd istus mängija loogale nii, et jalad olid ifimiku all. Mängijast nakuke maad eemale asetati püsti kepi otja miits.

2

Nüüd pidi loogal istuja teise käes hoitawa kepiga mütsi maša tõukama (Tarwastu).

Mujal mängitud seda kõismängude tiiki kuulawat „tedre laskmist“ weel nii, et looga asemel kasutatud latti, reeaisa ja toobripuud, millel mängija püsti seistes püüdis kepiga õhku wifatud mütsi tabada (Kolga=Jaani, h Kõrges jar).

Rebase püüdmine.

Kõiele wõi ohjadele tehti nii suur aas sisse, et mängija wabalt mahtus läbi. Kaks teijt mängijat asetajid jalad jilmusele ja hoidjid kõite wõi ohjad nii, et kolmanda mängija läbipugemisel wõidi nöör kokku tõmmata nii, et läbipugeja näit. jalgupidi kinni jäi.

3.

Mängija-rebane luusis nüüd ümber ohjade üht jalga rebase saba moodi ülewal hoites ja kõnetas teijt:

„Tere, tere, mehed, mis paelad need on? Kas jalwata wõib?“

„Wõib!“

Salwanud siis hammastega ja käinud jälle tiiru ümber. Küsinud jälle uuesti: „tere, tere“, jne., kuni küsinud:

„Kas läbi tükikida wõib?“

„Wõib!“

Saanud joatawa wastuse, karanud „rebane“ aasast läbi. Oli „rebane“ karmas, pääjis ta aasast läbi (Tarwastu).

Selle mängu juures märgitud kahekõne esineb wäga mitmekesises redaktisoonis.

Karjuste- ehk laagrimängud.

Härja linna ajamine.

Kaks mängijat pistavad endale ühe kärbi e maa sisse pisti aga nii et mõlemal kärbisel ühe palju pulki (oksi) küljes. Nüüd teevad nad endale konkjad, millised asetavad kärbiste alumistele pulkadele. Edasi võetakse kaks pulka, milledel üks külj walge, teine must (koorega).

Kes walged küljed omale nimetas, alustab mänguga. Mõlemad pulke kokku asetades lasseb ta neid kukkuda jala kõrguselt. Nüüd wadatakse järgi kuidas pulgad kukkunud. On walge külj ülcespoole, siis saab „walge mees“ oma konkja ühe pulga wõrra kõrgemale asetada jn. (S-Taani — Ernst Saebas (1890).

Kursis on seda mängu mängitud enamasti nelja kaupa kusjuures igalüks on walinud enesele härja nimed nagu „Wafgi“, „Must“, „Kõit“, „Ristu“ jne.

Kuninga mäng.

Nimetatud mäng kuulub samuti karjaste wõi laagrimängude liiki ja on üldjusele wõrdlemiselt tuntud, mille tõttu piirdun ainult joonistuse äratoomisega.

Selles liigis on rida wäga huvitawaid ja wäärtuslikke mängu, milledest olgu siinkohal nimetatud ainult „Palli mäng“ (hallische), „Kila mäng“ (Tõhwi), „Kumimäng“ (hallisch), „Mõbritsad“, „Tilbu löömine“, „Kadskid“ wõi „Kutška löömine“.

Seliskondlikud ehk rahwamängud.

See mängu grupp on omanud weel järgmisi alajaotusi:

1. Jste mängud.
2. Jooksu mängud.
3. Linnu mängud.

4. Kingsjepa mängud.

5. Sega mängud.

Need seliskondlikud mängud on enam-wähem meil tuttawad, õlguigi et neid harrastatakse praegugi weel nii najawiselt, et selle liigi mängude ostarbekohasus ajawitena on langenud nullini.

Siin ei ole minu arwamise järgi mitte süüdi see rikkalik mängude kogu waid pigemini üldine asjatundmatus ja oskuje puudus walida wastawaid mängu wastawale wanadusele ja kokkutulnud inimestele üldse.

Kuna seda küsimust arwan edaspidi wõiwat käsitada lähemalt, siis piirdun siinkohal ühe „kingsjepa mängu“ kirjeldusega.

Kingsjepa mängides asetatakse kaks pikka pinki wastamisi wahemaaga neli kuni wiis meetrit. Mängijad istuwad pinkidele. Keskele afub üks mängija kepiga ja kõnetab kedagi kaas-mängijast.

„Kas kingsjeppe kodus?“

„Ei ole!“

See kelle käest küsiti, peab oma wastas istujaga kohad wahetama.

Keskel olija katsub aga sel ajal jälle ise istuda kusjuures kohata jäänud mängija jääb keskele küsijaks.

Selle mängu juures on tarwitatud ka kaugemaid wahemaid nagu 10 ja enam samm, mis muudugi kohtade wahetamisel nõudis suuremat kiirust ja kohanemist üksteisele nagu poisj tüdurukule ja ümberpöörduft.

Tõin need mängud kui tüübilised näited, milleid kunstnik Peet Aren on tabawalt illustreerinud ja loodan, et rahwapäraste mängude küsimused noorsoos enam hakkawad kerkima ejiplaanile, millel omakord wäga kaaluwaid tulemusi.

Ernst Idla.

Matkamisest noorsoos.

Matkamisest kui kunstist ja rõõmust.

Meil on kaewatud alati, et eestlastel puuduwat traditsioonid. Just niisugused, mis ilmes-tawad kultuurrahwaste iga üksiku indiviidi kuuluwust sama rahwa ühisesse perre. On nende traditsioonidega kuidas on, aga üks traditsioon puudub küll meie rahwal, see on matkamise traditsioon. Matkamine — see on wiit rahwaste werre jäänud muistsetest keltimise ja teiste tugewamate rahwaste eest laganemise ajast. See näib olewat internatsionaalne, kuid omelti igal maal kuidagi rahwuslik. Itaallane ütleb: Näha Neapoli ja surra! Muhamedlane: Korraks läia Mekas! Indu palawamaks ihaks on elus, matkata Gangeje äärde. Oige, kõigil rahwastel pole helliseid suuri matka ideaale, kuid rändamiskirge on neil ometi enam kui sel kuidagi kajnel ja paigalpäijawal eestlasel. Kuna käesolewad read on mõeldud noortele, siis käigu see eepool öeldu ka mu kaasmaalaste, poiste ja tüdrukute kohta. Allakirjutaja pole tšepoolsest ise näinud maailma maid, kuid lugenud on ta ometi millise õhina ja hooaga jooksewad kewadeti küll parwedes ja üksikult noored Saksamaal ja mujal matkama kodumaale. Saksas on näiteks ligemalt 2500 noorte kändkodu, kus need hulkuwad inim-lapsed peatuda jõuwad. Inglismaal, Schweitsis, Hollandis. Põhjamadal ilmuvad wastawad ajakirjad ja matkakawad tuhanded. Poolas, Soomeski edendab riik matkamist kodumaa tundma-õppimise mõttes igapäidi.

Meie noored ei tunne matkamist.

Miks pole see meil nii? Ei oska muud sellele küsimusele wastata (ainelised puudused, aja wähesus — seda wätku wõhikud!); kui: Meie noored ei tunne matkamist kui kunstija rõõmu.

Milles on matkamise kunst? Nii nagu kunstnik pilti luues ühes terwikus ühendab üldmulje saamiseks wärwide harmoonia, perspektiivi ja maali idee, nagu kirjanik head raamatut kirjutades liidab sündmustiku, tegelased ja ühiskondliku tagapõhja ühiseks terwikuks, nii peab matkaja oma weedetud päewade ja ööde, läbistatud maalaad, waatluste ja juhtumiste seeriast looma kunstteose, mida maalimise wõi kirjutamise asemel elab ise päewast päewa — kuni lõpuni. Kes seda kunsti püüab eppida, kel seks piisutka annet ja püsivust, sel awanewad Knut Hamfuni romaani suurepärase ülela-

musel, see elab kaasa Aug. Gafliti „Mipernaadilikke seiklusi ning see õpib õieti nägema Tamm-jaare esimest „Tõde ja õigust“.

Milles seisab Tuhani Aho laastude elupiltide ja looduswaatluste haarawus? Kas mitte selles, et need laastupildid tal tuhat korda läbi matkatud ja läbielatud?

Elada romantikat! Nii hüüdis prantslane Rimbaud, oma aja ja oma maa huwitawamaid kirjanduslikke talente, kuid üks kõigi aegade suuremaid ja õigemaid matkureid, kellele oli matkamine ületamatuks kunstiloominuks. Seda ütelist ma soovitaksin meie noortele matkajatele — lipukirjaks.

Ja siis — matkamise rõõm? Ma ei kujutlegi matkajat teistiti, üha lõbus naeruwine huultel, wallatu wile suus. See tuleb iseenesest — kui matkata üleelamusi, kunstilisi üleelamusi ihaldawalt. Äripäewa kohustused ja mured jääwad kodukohta, iga päew awab uusi saladusi ja muljeid, pole kuhugi rutata, jamuti, kui pole aega kuhugi peatuma jääda. Ja, armas sõber, milks ei peaks ka alati rõõmus olema järwate ja hõiskawate wäljade keskel, wulijewate wete ja waihsete metsjade (ääres, küübilise inimese wõi lõbusa karjapoiisi seitsis?! Kes korra nautinud õiget matkamist, see läheb uuesti, uuesti — igal kewadel ja suwel. See kandub werre — ja selle wastu ei ajta miski. Ja aega selleks leidub talulapselgi.

Kuidas minna?

Nii lihtsast ja kergelt nagu see wähegi wõimalik. Oleme waesed, ajad on kehwad — seepärast ärgem unistagem niisugusest ränduri warustusest nagu seda kirjutab mood ja käsi-raamatud turistidele. Riietus, peaaqi, olgu tugew ja kerge, küllaldaselt jahje ja küllaldaselt soe ning wärwilt wähe määrduw, seft matkaja, kui tahab looduse wõlusiid küllaldaselt nautida, peab wõima õõbida metsas, peab lebama rohul ning pikutama nurmedel.

Õitagu n. n. „kalife“ wõi kottpüks: eest, mida matkajad näikse ekslikult eelistawst, seft need takistawad ja lga d — need ometi on matkajal tähtsamad! — were ringwoolu ja sunniwad jäari higistama; ka skoutide lühikesed püksid pole soowitawad, õhtuti ja wäljas õõbides on nad jahedad. Seepärast pika järeaga püksit, ehk ka „golfid“. Kuub oleks soowitaw soojem — päewal wõib see olla seljakotis. Kingad kerged

ja tugewad, mitte kummitaldadega. Siis lahtised flanel-särgid, rehelisted või hallid, ja tarbekorral wihnamantel. Sellele warustusele lisandugu ilmtingimata seljakott, sest kääed olgu matkajal wabad, kepp ja kotis piijasjad nagu nuga, hambahari, häterätk, seep, kaarte, tähtsulg ja märkmik. Pihut jooti ja sidemeid ning — kel see võimalik — fotoaparaat sobiks jid ka weel seljakotti. Aga, ärgu tehtagu seljakotist harjukese või kaubajuudi würtspoodi!

Rännatagu üksi, kuid jalkades mitte üle kahe kuni wiie. Samuti pole soovitatav poistel koos tüdrukutega matkata.

Iga tee viib Rooma.

Nii ütlevad küll kogend matkajad, omelti peaks juba aegsasti olema selge marschruut kuhu poole minna. Maadeteadusest, ajalehe reisiwesketest jne. on igal noorel erilised lemmikkohad, mis awatlewad — üks siis sinna poole tule sammu küürida. Saarlast hwiitab eeskätt Suur-maa, harjukene tahab näha Wõrumaad ja kuulda wõru keelt, ent wõrukene tahaks meeleldi tufwanda Põhja-ranniku omapärase ja wõluga. Nii siis tuleb asuda matkale — ja küllap iga tee viib Rooma, seekord matka lõpule, mis jätab hinge palju ilusaid mälestusi ja kauaks jädelewat rõõmu.

Ärgu mindagu kaardi järele, ärgu actagu jookstes üksikuid kuulsaid kohte taga — see on wääramatamine. Nii teewad need, kes ei tunne matkamise kunsti ega rõõmu. Sageli leitakse just wahpealset see kõige hwiitawam ning wääratuslikum — aga sest pihut allpool. Siin aga lahtjin tähendada kahele asjale, mis eespool unustajin. Nimelt: kas leidub matkamiseks aega ja raha?

Õige: Mõlemaid peab olema, muidu ei saa. Aega leidub õppiwal noorsool, eriti päritoluga

ÜENÜ Albu-Risti osakonna noorsoolasi pühapäevasel loodusuurimismatkal kodumetsas.

Petseri maastikke.

linnaft, küllaldaselt, ametis olewail linna noor- kel on juwel tawakisti 2—4 rädalit puhkust kasu- tada ja küla noortel on juunis, mis ongi pari- maks matkamise ajaks, just külwitööde lõpu ja heinangu wahpealne wabam aeg, mida hea taht- mise juures kasutada võib. Rahaga on lugu hal- wem, sest ilma ei saa, kuid peetagu meeles, et matkamine pole ka seks, et endale lubada rahaga nurehetawaid naudinguid, waid just neid, mida helde loodus pakub jumalamuudu. Mõnikümmand, ütleme paarkümmand, krooni võib kuus mõistlikul matkajal ära kuluda, õgu- gi, et külas saab ööbida tasuta ja harwa wõe- takse taludes toidu eestki raha. Kuid, kes ei suitseta ja tarbekorral ei häbene käsi tööle pane- mast või noorsoolajena ei unusta ÜENÜ ko- halikke osakondi ja kohalikke tegelasi külasta- mast — wäike külas usraamastki upoleks paha — sel ei kulu sedagi. Ja sellega saadakse ometi hakkama? Ka leidub võimalusi ajalehtede kaas- tööd saatmisega teenida.

Kus peatuda ja mida näha?

Matkaja peab olema mitmekülgne, lahtiste meelte ja loendamatute huwidega. Ta silmad peawad elama nagu saaki waritfewal küllil, siis ei tee ta oma „seisusele“ häbi ega walmista endase pettumusi. Ärgu mindagu üksnes tolmuseid maanteid, waid oldagu härmas keerama kõige tühi- semat ja salapäraseimat jalgrada, kui see sind sa- ma sihile wiia võib? Miks ei peaks sa peatuma taimede juures, mis sulle wõõrad, miks ei peaks sa hord minema poisikefega, kes läheb „sinna kuhugi“ kahu õngitsemas? Miks ei peaks sa astuma kehwa hirtfikasse, võib olla, õpid sa sealt palju elu õigemini mõistmiseks. Miks ei peaks sa astuma mieireise või püülweskisse, või kaimekooli, kui oled linnlane? Ja kui sa ei wõta osa mõnest korralikust küla töotalgust, siis oled palju kaotanud. Ei näe sa päikefetõugu ega tee õõjel lõkhetuld laanes — siis ära uh-

Puhkamas graniithiiglasel. Kivimürakas Harkus.

kusta sellega, et matkasiid. Pole ja leidnud ühtki linnupeesa, uurinud ühegi küla kombeid, kõnetanud ühtki eeskujulikku talupidajat — pole sul matkaja silmi ega kõrvu.

„Tunnete juba kodumaad? Olete weis jälginud kala ja metsjades kohtanud metskiitse? Olete imetlenud Lillevälja ja teadmatult pesalt peletanud põldpüü? Tunnete lennust lindusid, aroost mist heina ja murrakust külameesi?“ (A. Meiskop: Noorjoolikumisest).

Wõrumaa noor, lopsaka maa lõuna-eeslaine, mine Harjumaale ja sulle näib, nagu oleksid teises riigis, ega taha seda põrmugi uskuda, et kusagil klooga paekivi põllul walupuhta kiwi-prügi wagudes kartul kaswada võib. Ja sinul Wõrumaa noor, hõõkab päris imelik, kui esmakordselt kinnid Wõrumaa orgudes — mägedes ja kuuled wõrulaise imelikku keelt.

Agent või matkaja?

Maal on teatav hirm ja wastumeelsus inimeste ees, kes kinniwad huupi ja wahiwad muidu, tühja ees teist taga. Niisuguse umbusu on rahwasse kaswatanud igasugused pankrotti läinud ettevõtete agendid, petijad ja kelmid. Seepärast on viimasel ajal ühiskutes kohtades päris raske lähineda taluinimestele. Kuid matkaja peab weendma, et ta pole keegi „niisugune“, seks peab ta juba alul leidma inimestega, kellega seltsib, või perega talus, kuhu keerab õuemärkawat — sooja ja selge wahekorra. Hea naljasõna, lõbus naeratus, otsekohesus, abivalmis käed ja rõõmus — neil on imewõim.

Inimesed annawad teatud ümbruskonnale, elukommetele ja nähetele ikkagi elawa hinge. Nende kõnelused kohalikult ümbrusest, loodusest, müstilistest ja ajaloolistest paikadest, alles teewad päris filmapaari wahel jäänud ja sur-

nud asjad ning kohad elawateks. Kui teie matkate Mahtas ja ei kõneta inimesi, jääte paljust huwitawast ilma. Alles mõne wanakese jutt paneb elama Mahtasõja kangelased, ristid kaskeedel jne., need wälised märgid siis sunniwad wõpatudes seisma tõe ees ja tõmbama paralleele kohapealse ajaloo ja Ed. Wilde romaani wahel. Wõi mis oleks wäärt näha Wõrumaal Kasariitsa Werijärwe selle kallastega või Sännas Pärlisjõe kõrget Jhandu järjestikku, kui teile mõni kohalik inimene ei kõneleks nende kohtadega seotud legende ja müüte.

Nii lähendam: eestlast eestlasele ja tihendam rahwustunnet.

Kui tuled tagasi?

Kord tuleb hõwasti delda romantikale ja taas astuda argipäewa askelduste juurde. Küsige meie huupi suwitajatelt ja tihti jalgratastel ringi kihutatajatelt: „Mõh, mu härra või preili, kuidas suwe puhkuse weetsite?“ Ja küllap siis öeldakse umbes nii: „Sai kolatud Pärnus ja lübutsetud Narwa-Jõesuus — kahju, rahakott läks kehwas, muidu...“ — „Wirutajin rattal nii, et paar nädalat jääremarjad tuhjewiswad.“ On siis need muljed ja elamusjed, on see siis rõõm matkamisest ja on siis oldud kunstnikmatkaja?! Kas nii õpitakse tundma kodumaad, kas nii on kulu tehtud kasulikult kehale, waimu-

Ärgem olgem niisugused! Tulgem tagasi terwetena ja rahuloluga hinges, sest meie oleme külluses saanud lõhku, päikest ja wett, oleme kohtanud oma olemise pärast wõitlewaid inimesi ja loodust ja küllap see on õhutanud meisid uut püüdu elamiseks, uut indu ja energiat wõitlemiseks. Tulgem matkalt tagasi uute inimestena! Rõõmsatena ja optimistlikkudena — siis pole meie mitte tühja tuule tallajad olnud. Ja kui kauaks jääwad südamesse heledad mälestused ja aeg-ajalt walgatab huulte naeratus, kui pilk maakaardile, teatud kohad elama paneb — siis, wõime julged olla, et uus kewad kutsub uutele radadele!

Elmo Ploom.

„EESTI NOORUS“t“ võib veel tellida tervele aastale, ta sisu ei vanane.

„EESTI NOORUS“t“ ilmub aastas 12 nr. 250 lk. umb. 200 pildiga.

„EESTI NOORUS“ maksab aastas Kr. 1.80, poolesa. Kr. 1.—

Tellida kõigest postiasutisist, aadr.: Tallinn, Lossi pl. 4.

Endla!

Mälestisi muinasjuttude järvelt.

Endla. — Wahel sookaski ja kõrgeraba kitudaid mände asub see üksildane metsjärw. Raske on leida tend, tulles maismaa teed Wägewa kaudu, kust Endlale weel umbes 11 km.

Ent kergem on pääseda Endlale paadiga, sõites mööda Piibe jõe kuni üksildase Nawa taluni, ja säält Wäikejõe mööda Endlale. Nii pole karta eksimist, kui waid ei mööduta tähelepanematult Wäikejõe suundest: siis talutab jõe wool matkuri päriwett mitte Endla, waid Enajõe suunas.

— Eelistasin paadisõitu Endlale pääsemiseks. Lahke kaluritepere Mõhkejõel mulle laenas paadi, ja juhatusi Wäikejõe suunde leiaks. Suwikeskpäewal algasin teed. —

Tõgi — looklew läbi heinamaade, soode — siin on sügaw, jõesäng kääruiline. Roog jutustab suwijutte tuules, wees õitseb walgeid wesiroose — küll on need ilusad!

Mööduwad lugematud kaared, sõlmed, keerised, wahelduwad kaldapildid madalsoost, ja mändadest kõrgerabal. Edasi päriwett! —

— Kitsas, rohine harujõe suu päriwoolu wajakul kaldal. See on Wäikejõgi. Läbi selle tõkete tuleb matkuril sõjida teed Endlale.

Astun tallu jõeweerele — Nawale. Lahke, juba seitsmekümnendais aastais percenta mind lõunastab wärske hapupiima ja wõileiwaga, wahepääl turustades mind enda üksildase kodu rõõmu ja muredega. — Liigselt eraldatud näib mulle paik, kuid paat ühendab tend siiski suwepäewil välisilmaga. Paadiga minnakse turule Endla kaudu, wõi raudteejaama, wõi külla, tutawaille. Nii hoitakse sïde välisilmaga teispool järwi ja jõid.

— Lahkun taas. Tulge weel kord, hüüab saatja. — — Tulengi, kui saabub uus kewad ja suwi, ja krutsub meelestu sõõst rändama. — — — Ela hästi seni, ela kaua weel, inimisõbralik wanaemake! — —

Päike pöördub ju üle lääne, kui jõuan Endlale. — Wäikejõe suu on tihedalt täitunud walgete wesiroosidega, tuleb kiiluna juunida paadi läbi nende tiheda roheline lehestiku. Eied neil küünaldena helenduwad päikeses. Siin on Endla eijmene tereetusnud hüüd enda küllastajale.

Suundun ulgujärwele.

— Endla on 4 kilomeetrit pikk (põhja-lõuna suunas) ja 2 kuni 2,5 kilom. lai (idaist lääne)

Järwe lõunao'as asuwad kuus saart, milledest suurima, Männisaare pikkus on 1¼ kilomeetrit. Ülejäänud wiie suurim mööde piirdub 0,5 kilomeetriga. Saared on soised, kaetud kohati põdsastikuga ja puistuga (Männisaar). — Pääle kuue suurema on siin wäikesti ujuwsaarekehti weel mitukümmend, nende läbimõõt küünib waid 5 kuni 10 meetrini. Tormid, ja ajujää kewadel kannawad neid aastaaastalt uutele kohjadele, ja rebiwad järwe kaldalt lahti uusi oisi, tekitades nii uusi saarekehti. Mõned neist, järwe madalamail kohil, on kaswanud läbi roostikuga ning saanud kindla asendi, milliseil wesilindele toodud peatus- ja peituskohad.

— Eelistasin paadisõitu Endlale pääsemiseks ja kaurid keerlewad õhus. Põhut kurb on nende häälitus ja walge lend. Kas waikib täna õhtul tuul: Endla on ilusaim hõbeselgena! — —

Lähenen kalurimajale järwe idakaldal, Mustjõe suunde man. Päike loojub, tuul raugeb, suits tõuseb kalurimajalt ja lewib muinasjutulise siinuduna kohal järwekalda metsawöö. Suur rahu ja koduaimus õitseb südames. . .

— üksildase elamu läwel leian lahke kaluri parandamas püüiniseid. Najatun minagi ta kõrwale läwel, ja me westleme jutte hilja õhtuni, looduselt ja animesefüdamest, — kuni helendub eha. Siis lähen järwele. — —

Õõjel Endlal. Wesi puhastab mu südant, tuulehõng kannab lainele lokset mu paadi weerele. — O minu ahtake elu!.. Liigun täpina siin kehet walget lainetust. — — Onn on olla siiski inimene!..

Hooti paisub tuulehõng, talutades mind ulgujärwele. Pean seudma taas, et jõuda kaldale,

Soome ilusaima järwmaastiku (Punkaharju) waateid.

kuna saabub kesköö — veel kolletab horisondil madalal viimane eha. — Hääd ööd, armjad!..

Hommikul järgneval wara taas jõudsin järwele, et otstida Juta kiwi, mille rahwaluule sindunud kauni muistendiga inimesjüdame õnnest ja kurbusest. — Leiangi ta roostikus, järwe idakaldal, umbes pool kilameetrit kalurimajast lõuna pool. Siin on kallas liiwane, mille weerel lamawad tüsedad randkiwid. Neid on kaks nüüd, kuna äike — kaluri teatel — umbes aasta kümme ne eest on lõhkumalt habanud Juta kiwi. Mõlemad osad lamawad nüüd kollasel kalbaliival, kuna nende küljealust aegamisi õnnestab lainetaw järwevesi. —

— Endla wõlub enda wäheleid külalisi, kuid mitte suwiuskohile omaste muzawustega, waid enda suure rahu ja üksilbusega. — Ka on wähe sellest, kui tulla järwekaldale kord pühapäewal piduriis, ja waadelda tend, alles ije hirmul teo-

tada jalatseid ja rikkuda raba mullas ehtsat rüiwastust. Neile on Endla waid wilets joolau-gas. — Waja minna Endlale wahestult lähedale, — jõuda ta awaral weel tuulisel keskpäewal, furnuwaiksel õhtul ja warase aowalge hommikuwärskuses, — hulkuda saaril, kahtlata paljajalu, paljapäi roostikul ja nauftida tüünel suwiööal usgujärwel ta suurt üksildust. Siis awanewad muinasjutude waraaidad, siis kõneleb Endla, siis kuulad sajanidite salajuttu, näed õitfewaid muis-tendeid, — siis wõlub Endla end mäletama.

— — Wiimne ehju Endlal, wiimne muinas-öö. Tulin nüüd nelja aasta pärast: mifall näen sind jälle kord, Endla! — Ela hästi, üksildane metsjärw! Ela kaua weel Endla muinasjutt — ela igawesti! Sul on õigus selleks: ja teend ilu, — ja ilu on surematu! — —

Kaugenen Nawa suunas jõele. Nägemiseni, walged wejiroostid!.. R. Grauberg.

Mõnda rahwatantsust maal.

Wiimaseil aastail on moetantsude laine wäl-lutanud ka meie külale. Pea igas maanurgas ja metsakolkas korraldatakse sügise tultes wä-hemalt üks tantsukursus mitmesuguste koon-diste ja isegi kultuurhariduslike sihte taot-lewate organisatsioonide (haridus-, muusika- ja raamatukoguseltside) poolt. Üle öö on tekkinud uus liik leiwasajaid — tantsuõpetajaid. Need härrad liiguvad maal ringi ning on alataja ametis külanooruse tantsitamisega. Tantsuõpetä-mine on muutunud puhtäriliseks ettewõtteks, kus pannakse enam rõhku sissetulekuile kui min-gile muule. Ning sissetulek tantsumeistritel on kahtlematault hea, sest õppida tahjaid on palju ning „moodsa“ õpetamisel pole lõppu, kui ota-takse aga hästi reklaami teha. Waewalt on üks rumba wõi fokstrott korralikult ära õpitud, kui jälle ilmub uus tants. Walitseb üldiselt tants-upalawik, kuna õpetajaks näikse kõlbawat pea-aegu igaiks.

Elmainitud tantsude harrastamine, kui ta pole muutunud kireks, pole iseenestest ju halb, kuid ometi on meil üks selline ala, milline maal on jäänud pea täiesti kahe silma wahel ning mille tähtsus rahwastunde elustamise ja säwendamise lähtekohalt on wõrratu. — e e s t l a s t e m u i s t s e d t a n t s u d , r a h w a t a n t s u d . Nende harrastamise ja wiljelemise suhtes on tõesti tehtud liig.wähe peaaegu mitte midagi.

Näib, nagu puuduks meil weel teadmine ja aru-jaamine sellest, kui palju huwitawat nii teadus-likult kui ka praktiliselt wõiwad pakkuda need minewiku kaunid pärandised.

Igal rahwal on omad rahwuslikud tantsud, millede tähtsus seisab kõigepealt selles, et neis awalduib rahwa iseloom sageli wäga selgel ja omapärasel kujul. Nii wõime oma rahwatantsu-dest kergesti ära tunda eestlasele omase põhja-maie tõsiduse ja wäärilikkuse.

Rahwatants kui niisugune on meil üldiselt küla-maarahwa tants. Ta oli kogu rahwa poolt tuntaw ja sageli kombena wõi traditsioonina edasiantaw. Ajal, mil ta oli üldisemalt tarwitu-sel, puudusid weel suurlinnad, moodsad tantsu-saapid ja ka moodsad rahwuswahelise ilmega tantsud. Siis tantsiti rahwatantsu peaaesjalikult wäljas murul, pühas hies, põliste tammede all. Muusikaks oli laul wõi mõne lihtsa küla-mängu-mehe kandlel wõi wiulil ettekantud wiis. Sageli elid tantsuga seotud suuremad rahwapidustused, ohwerdused wõi muud rahwuslikud üritused, mis tantsule rahwuslikus kultuuris määrasid kindla koha. Sel ajal oli tants rahwusliku kultuuri lahutamatu osa — rahwalooming, rahwakunst. Rahwatantsu tantsiti rahwarõiwis (peorõiwis) ja nad olid omapäraseks wärskendawaks lõbu wa-hendiks seltskonnale, selleaegsele noorusele.

Tänapäewa külanoorus kurdab sageli, et lau-

päeva õhtul ja pühapäeval käiks meeleldi koos, ent kahjuks pole mingit ühikt ajavahet, lõbususvahendit peale pillerkaaritamise moestantsude alal. See on igatghes ülikurb nähe. Ei sõanda milgil tingimusel uskuda, et seal, kus harrastatakse ja õpitakse rahvatantsu tõsi andumuse ja innuga, keegi võiks tunda igavust.

See töö ja need harjutused on wilunuma õpetaja *) juhatusel niivõrd huwitavad, kaasaelama

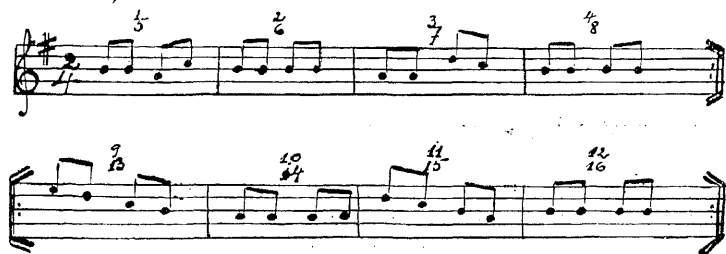
*) Kus omal kohapeal pole vastavat õpetajat, tuleb pöörata palvega ÜENÜ Keskjuhatusesse poole kes saadab välja instruktoreid võimlemise ja rahvatantsude aladelt. Sisuks senistele prl. A. Raudkatsi rahvatantsude õpetusele, on Keskjuhatus kogunud rea uusi, seni laiematele ringidele tundmatuid rahvatantsu ja on Keskjuhatusel kavatsus käesoleval suvel jälle saata selleks välja korjajaid.

panewad ja pacluwad, et meelitawad isegi soowimatuid pealtwaatajaid. On huwitawad oma lihtjuse, ajetuse, sammude, liigutuste, wereläheduse poolest. Neid õppides ja harrastades austame oma esiwanemaid ja peame kalliks oma kodumaad. Aga weel enam: nendega kõwen-dame oma rahwuskultuurilisi aluseid, wiime selle üli suure rahwusaate alateadlikult laialisisse hulgisse, terve massi keskele, kus te siis süweneb ning kajastub jõulisemalt, intensiivsemalt, saades ajakestel teadlikult kantawaks ideeks.

Seepärast, kõik külanoores, wabadel wiitudel harrastama rahwatantsu! See on õilsam lõbususwahend. Pärja Larsperg.

PULGATANTS MEESTELE.

Mustlase sindli löikamine.

Allolev rahvatants on saadud Rasinast. Tantsitud on teda kandli saatel. Tants peab näitama, kuidas mustlane löiganud sindleid. Tantsu on tuntud kogu L.-Eestis ka nime all: „Juut löikab laastusid“! Muusikaks on tuntud polka »Savikoja venelane«. Tantsu koostas ULRICH TAUMI, joonised on HUGO LEPIKULT.

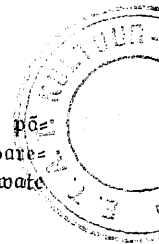
Algseis. Waba arw poisse, kellel kummagis käes pulk, seisab ühel joonel nägudega rahwa poole. Pillimehelt sissejuhatawa kolme akkordi jooksul asetawad tantsijad wajakus käes olewa pulga jalgade wahetele (põlwele kohalt kõwasti kokku suruda) ja paremas olewa risti üle selle, olles ise kummargil ja hoides kättega pulga otsadest kinni (joonis I).

I tuur A. Iga takti esimesel ja kolmandal kaheksandikul liikatakse risti peal olewat ja kättega kinnihõitawat pulka põlwele wahel hoitawal pulgal endast eemale, teisel ja neljandal kaheksandikul aga tõmmatakse enda poole — edasi-tagasi liigutused peawad kujutama hõowel-damist wõi sindli löikamist — kuni tehakse 16 „hõoweldamist“ (taktid 1—8). Kaheksandama takti lõppedes haarawad tantsijad wajaku käega jalgade wahel olewa pulga ja ajawad enda kummargil seisakust sirgu.

I tuur B. Wajak käsi, hoides pulka otsast, on tõstetud ette üles näo kõhta, parem ri-

pub küljel wabalt (joon. II) nüüd pigistawad tantsijad ühe silma kinni ja 9. takti I ja II kaheksandikul waatawad (sihiwad) pugale pea wajakule wiltu, sama takti III ja IV kaheksandikul aga pea paremale wiltu. 10 takti esimesel kaheksandikul liiuakse paremas käes olewa pulgaga wastu wajakus käes olewat pulka ja lastakse kukkuda siis wajakut pulka suure kolinaaga jalge wahetele (jalad weidi üksteisest eemale) põrandale. 10. takti III ja IV kaheksandiku jooksul wahetatakse pulki, s. t. wajaku käega wõetakse paremas olew pulk, paremaga aga põrandalt (kiirelt toimita — mitte hilineada!) 11. ja 12. takti tegewus sama mis 9. ja 10. Taktid 13, 14, 15 ja 16 wastawad taktidele 9—12. 16. takti III ja IV kaheksandiku jooksul wahetatakse küll pulki, kuid ei tõusta enam sirgu waid tantsijad laskuwad põrandale paremale põlwele.

II tuur A. Wajakus olew pulk asetatakse otsapidi põrandale käega ülalt kinni hoides pa-

afetatakse wafaku käega hoitam pulk püsti põrandale. 10. takti I kaheksandikul liiäakse parema pulgaga wafakule pulgale otja. Järgnewate

remaga aga tehakse raiumisesarnaseid liigutusi (joonis III) iga takti I ja III kaheksandikul alla, II ja IV kaheksandikul üles, nii sooritatakse 16. „raiumist“. 8. takti lõppedes tõstavad tantsijad wafakus käes olewa pulga otje üles näo kohta „sihtimiseks“.

II tuur B. 9. taktil on tegewus sama, mis eimeses tuuris (joonis IV) ainult takti lõppedes

kaheksandikkude jooksul wahetatakse pulki (parem wafakusse — wafak paremasse) 11. ja 12. taktil tegewus sama mis 9. ja 10. Taktid 13,14 15 ja 16 wastawad taktidele 9—12. 16. takti III ja IV kaheksandiku jooksul tõustakse püsti, lõpetades tantsu.

II. B. Kuna tants wast muidu on liiga lühike, oleks soowitaw korrata eimest tuuri.

Noorsoo elust.

ÜENÜ elust.

Laulupeo ajal korraldab ÜENÜ keskjuhatus järgmised suuremaulatuslikud ettevõtted: Jaanilaupäewa õhtul, 23. juunil k. 9. aurulaew „Eestimaa“ wäljasõidu Naissjaarele. Sõidab kaasa umbes 600 noorsoolast, ning küllalisi Rootsiist ja Soomest. Saarel, jaanitulel, wiibitakse umbes 4 tundi. Kawas mitmetajugu erinumbreid rahwatantsude, laulu, muusika, wõimlemise ja mängude aladelt.

Jaanipäewal 24. juunil, kell 11.15 noorsoo- ja hõimuahtus „Estonia“ kontsertsaalis. Kawas kõned, orelimäng, terwitused wälismaalastelt, koorilaulu ÜENÜ, soome ja norra kooridelt, rahwatantsje Rootsiist, Hiust, wõimlemisnumbreid ÜENÜ Tallinna wõimlemisinstituudilt.

Pühapäewal, 25. juunil kell 12. hõimuahtus Harjuwärawa mäel. Kawas kõne soome end. ministrilt E. Paawolaiselt, laule rahwatantsje, muusikaj. Elineb Stockholmi rootsi rahwatantsude seltsi „Appelli“ rühm 8 rootsi huwitawaima rahwatantsjuga.

ÜENÜ Tallinna osakonna 1932/33. aasta talwine hooaeg oli hoogsamaid kogu ta 14 aastase

tegewuse wältel. Kuigi liikmed polnud arwulijelt ülekaalus eelmiste aastatega, oli seewastju indu ja töötahet rohkem, kui eelmistel aastatel. Seda näitawad ka aasta peakoosolek, mis oli erakordset liikmerikas ja asjalik ning 14. aastapäewa aktus kooswiibimiseiga Kaitseleidu aulas ja teistes saalides, kus walitses selline tujuküllus, et raske oli teha lõppu.

Talwine tegewushooaeg oli tulwil tõõd kõigis tegewusharudes. Kirjandusklubi korraldas rea nii wäliseid suuremaid, kui ka isemisi kirjandusõhtuid, milledest paljud kandisid ainulaadset iseloomu. Ühtlasi laiendas oma tegewust näitetrupi ellukutsumisega ja enesekaswatusringi loomisega kirjandusklubi juure. Iseseiswalt tõõtasid klubi juures ka soome ja rootsi keelte õpperingid pr. L. Leemani ja pastor Lundi juhatusel.

Muusika haru (laulukoor) andis samuti rea esinemisi nii austusõhtuil, kui ka iseseiswale kontserdi ja kontsertballi näol. Koor on suurenenud ja kuulub nüüd parimate pealinna kooride hulka. Koori juhib helikunstnik E. Aaw.

Sportiklubi, kelle tegewus eriti on intensiivne suwel, piirdus jätawõimlemisega ja ette-

walmistustega eel-lowaks juweks. Ja et sportlased talwel polnud käsi rüppes hoidnud, seda näitawad wiimased Staadioni wõistlused.

Ka rahwatantsurühm tegutses tina-wusel tegewushoajal, esinades Estoonia konfertsiaalil algupäralisi soome rahwatonse, mis publikult sooja poolhoidu leidsid.

Loodud on weel Tallinna osakonna juure skoutrühm. Niihästi rühma energiline juht kui ka agarad skoudid on näidanud, et nad osakonna töös käiwad oma põhilause „alati walmis“ järelle, olles abiks igal osakonna ette-wõitel ja wäljaastumisel.

*
Tartu ÜENÜ segakoor pühitjes 26. märtsil oma 10. aastapäewa ja ejines selle päewa mälestuseks 2. aprillil aktuskonfserdija Tartu talarlaste gümnaasiumi spallis. Terwitusi oli Lauljate Liidu ja paljude isikute poolt. Arwustus oli häa ja koorijuhil: R. Riisnõu annetatki kinke ja lilli.

Segakoor algas tegewust 30. novembril 1922. wõrdlemisi rasketes oludes. Esimeseks koorijuhiks oli E. Loderau, siis E. Tubin, Ed. Kõomägi ja praegune juht R. Ritšing. Koor on R. Ritšingu juhatusel arenenud Tartu konfertskooriks. Kooris on 10 a. jooksul peetud üle 500 harjutuse. Ejinetud on 95 korda. Koor wõttis osa 8. ja 9. üldlauluproost ning kõigist Tartumaa laulupidudest ja päewadest. Praegu on kooris 114 lauljat.

E. K.

ÜENÜ Aruküla osakonna liikmeskonnas oli märgata wiimastel kuudel teatawat loidust. Oj juhatus uuris seda ja leidis, et on tejemist liikmete wananemisega kuna uusi liikmeid juht eriti noori astub osakonna liikmeks arsta jooksul

õige wähe. Noortele teeb eriti raskusi liikme-makstu maksmine.

29. mail oligi Aruküla koolimajas noorte haru lawamiskoosolek, millest wõtsid osa Aruküla algk. 5—6 kl. õpilased ja õpetajad. Koosoleku awas ja pidas selgitawa kõne ÜENÜ sihtidest ja noorte osast ÜENÜTO juhatusel liige J. R. Liiwak. Liikmemakstus määrati 10 senti.

Koosolekust osawõtjad õpilased olusid üksmeelselt astuda noorte haru liikmeks. Noored waltisid ka enda keskest 5-e liikmelise juhatusel, kes kontaktis osalt juhatusega tegutsema hakkab. Huwitaw on märkida, et tüdrukud üksmeelselt soowisid astuda osak. laulukoori liikmeteks kuna poisid kõik soowiwad tegutseda spordi alal. Oja poisid peale spordi soowiwad weel harkata orkestri ja näiteharu liikmeteks. Tüdrukuid huwitas peale laulu weel näitekunst, kirjandus ja sport. Samal koosolekul seati kokku ka kahe jalga ja käsipalli meeskonnad, käsipalli naiskand ja otustati 11. juunil korraldada kergejõustiku wõistlused noortele.

Nüüd on ÜENÜ Aruküla osakonnas 25 uut tulihingelist noort, kes on walmis kõigeks kaswõi wõigede kõigutamiseks. J. R. L

ÜENÜ Ida-Harju organiseerimise keskuse koosolek oli 6. mail j. a. Arukülas. Koosolekust wõtsid osa Rae, Lagedi ja Aruküla osakondade esitajad.

Õkustati korraldada juuli lõpul ilusas Lohm- ja tammikus ÜENÜ Ida-Harju suwipidustused ja II noorte päew. Kawas spordiwõistlused, kõne wõistlused, ja deklamatsiooniwõistlused. Suwipidustuste täpsem kawa wäljatöötamine jäeti Lagedi osakonna hoolde.

ÜENÜ Tartu osak. segakoor.

Nõukogud ÜENÜ osak. juures.

Nõukogu wanemaist seltskonnategelasiist moodustati 2. aprillil ÜENÜ Narwa osak. juures. Eesalgesse koosseisu kuuluvad: rgk. liige A. Bachmann, notar J. Hanjing, koolinõunik J. Karu, linnamuuseumi ja kolleegi juhataja mag. A. Soom, direktor N. Nano, näitleja A. Lääne, advokat A. Pahl, pangajuhataja A. Pitjar, insener O. Sein, hra M. Wampuu, muusikamees L. Waigla ja wõimlemisõpetaja R. Utt. Nõukogu esimeheks waliti A. Bachmann. Ejimine koosolek moodus huumorikaselt ja elawa sõnawõtuga. Peale Narwa on kohalikul ÜENÜl nõukogud weel Tallinnas, Tartus, Kuressaares ja Walgas.

*

1932. a. alul kutsumi ÜENÜ Tar'u os. juurde keskjuhatus eeskujul Tartu tuntumasti hariduskultuuritegelasiist kultuurinõukogu. Noortega kaasatõõtamiseks andsid oma nõusoleku dir. A. Jõudu (kultuurinõukogu esimees), adv. S. Karlson, prof. J. Köpp, koolinõunik J. Lang (esimees 1932. a.), linnapää K. Luik, prof. A. Paldrock, K. Pahl, K. Paris, prof. A. Piip, O. Pärin, A.

Kaag, kindral N. Reek, E. Rojenbladt, R. Rõgo, dir. A. Simm, dir. J. Tork (abiejimees), J. Treumann, prof. Uluots.

Osakonna juha usist kuulub kultuurinõukokku S. Oinas. Nimetatud koosseisu täiendati hiljem naiselijandajatega — pr. H. Mäelo ja pr. W. Poska-Grünthiliga.

Kui kultuurinõukagu kaswas wälja Tartu noorsooliikumisele kindlama aluse loomise tarbest, siis on see neid lootusi täielikult täitnud. Wanemate hoostõõ noortega on mõjunud suuresti ÜENÜ Tartu os. sijemise tõõ wiljastamiseks kui ka majandusliku elu kindlustamiseks. S. O.

Orawa osak. noored on hoogsas kewadises tõõhoos. Pühapäwal, 21. mail toimus metsajastumise päew puude istutamise mitmete noorsoolaste kodudes kodukaunistamiseks. Sanal päewal korraldatud referaatkoosolekust maratuimudusest, aiandusest ja metsandusest, samuti praktilistest puudeistatamistõõdest, wõttis osa hulgaliselt ümbruskonna põllupidajaid ja wanemaid inimesi. Wärdi.

Esimisel suwiste pühäl peeti Jõhwis ÜENÜ Alutaguse ringkonnawõistlusi kergejõuslikus ja pallimängudes. Osawõõtma saabusid 8 osakanda ümbes pooleaja wõistlejaga. Osawõõt oli wäga elaw ja mõningail aladel oli wõistlus äärmiselt pinew. Ilusa ilma tõõtu oli wõistlustel kogukas arw päältwaatajaid, kes huwiga jälgijid wõistluste käiku.

Üldwõitjaks tuli Jõhwi osakond ja wõitist teistkordjelt keskjuhatus rändauhinna. Samasti wõitist Jõhwi osakond peale pinewat heitlust Wjrumaa keskkorralduse rändauhinna primale wõrkpalli meeskonnale.

Õhul oli wabaõhuetendus. Mängiti H. Raudsepa „Siinai tähistel“.

Koolimajad ja seltskond.

„Päewalehes“ nr. 133. kirjutab haap: salu seltskonna tegelaste kaebuse puhul direktor uksti peale kooliruumide keelu suhtes N. Kann: Kas koolimajas tuleb pidada pidusid? „Rõõmustaw nähe, et meie nooremate keskkooli juhatajate seas leidub mehi, kes tohiwad julgesti ütelda seltskonnale näkku, et kooliruumid peawad olema niisama pühad nagu kirikud, e: nad pole ebakõlbuse ja kombelise loowuse arendamise kohtadeks, walmikeks kohtami paikadeis ja inimeste tapamajadeks.“

Edasi kirjeldatakse artiklis pidustemisi koo-

Pildil: Dir. Jõudu ja ovaalis koolin. J. Lang.

ilmajades „madruste“, Anweldi ja Kingsepa aja ning kiidetakse okupatsiooniga, millal peod olnud keelatud. Ka ei peetawat Saksamaal pidustusi kooliruumides. Eesti noor merewägi reostanud lugupeetud direktori juhtida olemad kooliruumid terveks nädalaks ning sellest päale ei andwat direktor ruume enam izafugu „nälginud kunstnikele“ ega seltsidele mahaarwatud skautlikud rühmitused (mille juhtiw jäud N. K. ise!)

Edasi arendab autor wäidet, et koolipeodki tuleks ära keelata, kus kehaliselt wäljaaremata poisid-plikad otfsida pimedaid urkaid, mägida pruuti-peigmeest, köowida üksteise süütuft jne. Seltsid lihtsalt lõhumad kooli mõdest oma kantjuhtute ja trallingutega ning oleks nende ülesanne, selleks ehitada rahwamaju jne.

Artikli toon on täiesti wõõrastaw, ebaloo-giline ja näitab kui kaugele wõõrdunud meie direktorid tegelikult eluft ning kaugele meie keeliskool isoleerunud rahwast. Mis õigusega wõrdleb direktor meie praeguseid seltskondlikke ja rahwuslikke organisatsioone weneaegsete madruste ja muuga? Mis õigusega lugupeetud direktor tahab öelda, et maa algkoolides korraldatawatel pidudel aina hakeldakse, pussitatakse ja tapetakse? Ja mis õigusega direktor meie praeguseid seltskondlikke organisatsioone tahab näha waid kantjuhtute ja trallingute korraldajana? Kas mitte niisuguse „keelukaswatuse“ ühena tulemusena pole, et direktor „pimedaid urkaid“ armastawale õpilasilegi koolipeod ja kooliruumid tahab keelata? Järelikult tuleb warsti seltskondlikel organisatsioonel oma kooswõibimisketele paluda kaitset pimedaid urkaid armastawate õpilaste ründamise eest. Ja see igawene kroonulik wahetegemine õpilaste ja koolist lahkunud noorte, koolimaja ja rahwamaja wahel? Neli aastat tagasi ütles ometi põhjamaade wabaharidustegelaste kongressi awades rootsi haridusminister: „Jumalale tänu, me oleme Rootsis niikaugele, et wõime öelda, meie ei õpi ainult koolis! Sijn aga lugupeetud direktor näeb seltskondlikes organisatsioonides waid pussitamiste korraldajaid ja kohtamispaikade otfsijaid. Kas need pussitajad ja kohtajad lehk lõpuks polegi lugupeetud direktori õpilased, kelledele sama direktor tahab keelata koolipeod. Ja see ilus käewise seltsidele: Ehitage rahwamaju! Saksamaal on. Jah on, kuid ehitati seal sel ajal, mil lugupeetud direktor kandis wene wormi, mida ta waimlikult näib handwat weelgi.

Toimetusele saadetud kirjandust.

Herman Halliste. Skulptuuritööd. Produktiivne noor raidkunstnik on koos-tanud tööde allustreeritud monograafia 22 pil-diga, milles loetletud 90 kümne aasta kestel walminud tööd.

Kolmekümnetes aastates kunstniku elutee, kes pedagoogiliselt alalt siirdunud okkaliselle kunsti alale, pole olnud sugugi kerge, ent ta läbiõõ-misest kõneleb lasjaolu, et loetletud töist küm-mekond riikliste ajutuste ja 50 erasiikute wal-damisel. Eesti- ja esperantokeelne eesfona J. Perdilt.

E. N. LUGEJAILE JA KAASTÖÖLISILE!
Ruumipuudusel on käesolevast num-
rist jäänud wälja noorte maatulundus-
likku tegevust ja wälismaiset noorte
elu käsitavad read. Toimetus.

AKTSIASELTS

Ühiselu trükikoda

TALLINNAS, PIKK T. 42
KÖNETRAAT 442-02

**VALMISTAB
IGASUGUSEID
TRÜKITOID**

NOODITRÜKK

Laos igasugu wallawalitsuse
ja wallakohtu RAAMATUD
JA PLANKETID

NOTARITELLE
volikirjaplanketid
ADVOKAATIDELE
kohtuotsuse planketid

Töö korralikule ja täpsale valmistami-
sele pannakse erilist rõhku.

Vast. ja tegev toimetaja AUG. MEIKOP, Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskuhatas.

*Jalanõud
on nagu valatud
jalga*

Laulupeole sõites
külastage
vabrikukauplusi:
Viru tän. 1 ja
Kuninga tän. 5

RAHVARIIET

odavalt leiate

KODUMAA VABRIKUTE
RIIDEKAUPLUS
HEINRICH TOFER
Tallinn S. Karja 15.

Täna kohe võib võita

Eesti Lastesõprade Ühingu loterii piletiga.

Peavõit 1500000 senti.

LOODUSE KULDRAAMAT

II seeria valitud kirjandust noorsoole.

Tellimistingimused: Terve komplekt — 25 kr. tasumisel sularahas, 27 kr. tasumisel osakaupa (5 kr. tellimise allakirjutamisel ja 22 kr. osakaupa 5 kuu jooksul). Raamatu-kogukõide ä 40 s., paberkõide ä 30 s. Üksiku raamatu hind 2 kr. 70 s.

K. MICHAELIS: BIBI SUUR REIS

Mullusest sarjast kõigile noorile lugejale nii armsaks saanud väike Bibi jätkab tänava oma reisupekklusi, siirdudes seekord juba väljapoolse kodumaa piiridest. Bibi päikesepäisteline iseloom võidab talle järjest sõpru juurde, kelle hulka võib kindlasti arvata ka tänavusi „Kuldraamatu“ lugejaid.

S. LAGERLÖF: NILS HOLGERSSONI IMELIK TEEKOND LÄBI ROOTSI KAHES ANDES.

See on S. Lagerlöfi parim noorsooraamat, millest hoovab südamlikkude armastust kauni kodumaa ja rahva vastu. Vaimukalt jutustab kirjanik kõigest, mida nägi ja kuulis väike Nils hane seljas läbi Rootsi rannates.

S. BRÓDY: EGERI VAHVAD ÕPPURID

See on lugu noortest poistest, kes koolist lahkudes elavad üle hulga seiklusi ja häda-õhte. Nad lähevad vabatahtlikena võitlema kodumaa parema tuleviku eest. Teos paelub algusest lõpuni ja tutvustab lugejaid ungari rahva tüüpidega ning kommetega.

M. M. DODGE: HÕBEUISUD

„Hõbeuisud“ on meeldiv lugu Hans Brinkerist, ta õest Greetelist ja nende puudusega võitlevast emast, kes poja püsivuse ja tahtejõu tõttu pääseb hajalae oksale. Teoses leidub rohkesti virgutavat ja õilistavat, mida autor osanud esitada huvitaval ja kaasakiskuvalt.

SVEN HEDIN: SEIKLUSED TIIBETIS

Tiibeti meeliskud pärismaalased, laamad oma vanaaegsete, kummaliste usukommetega kultuurist veel vallutamata looduses, — kõige sellega tutvub lugeja selles põnevas reisu-kirjelduses kuulsaima maailmaränduri sulst.

KARL MAY: WINNETOU

Indiaanlaste romantika on alati olnud lähedane noorte südamele: just noori liigutab kõige enam õilsameelse ning julge loodus-rahva võitlus olemasolu eest. Seisavad ju noored looduselise hulga lähemal kui vanem põlv. Kui vapra Winnetou ja ta punanahksete kaaslaste seiklusi jutustab selline meister kui Karl May, siis pole kahtlust, et eestigi poisid neelavad selle teose lehekülgi säravi silmi.

R. HAGGARD: MAOALMARAOE VABADUSVÕITLUS

Kuigi Hollandi vabadusvõitlus leidis aset mitme sajandi eest ja võrreldes meie vabadussõjaga teostus hoopis erinevate abinõudega, saatis rahvas ka siis välja oma pärimad pojad ega põrganud tagasi ühegi ohvri eest isamaa vabaduse kasuks.

Sündmustiku keskuseks on ühe perekonna saatus, kelle kõik liikmed võtavad osa oma rahva tuleviku otsustamisest.

R. KIPLING: JULGED MERIMEHED

Käesolev teos on jutustus ühe ameerika miljonäri pojast, kes õnnelt kukub luksusaariku pardalt merre ja imekombel pääsetakse kalalaeve meeskonna poolt. Et laeval pole võimalik päästetud maale saata, peab hellitatud miljonärivõsu läbi elama pool aastat rasket merimeeste tööd ja vintsutsuti. Tervislik eluviis ja kehaline töö teevad poole aasta jooksul rikutud poisist tubli mehe.

R. BAUMBACH: PETTEKULD

Kultuuriloolise tagapõhjaga romaan. Tegevus areneb XVII sajandil Saksamaal.

Esinevad tolleaegsed arstiteadlased, vaimude väljakutsujad, alkeemikud, soolapuhujad, veiderdajad, kõrtsmikud ja teised huvitavaid tüüpe. Kellega kokku puutub rändav üliõpilane Fritz Hederich.

Autor on suutnud meisterlikult edasi anda tolleaegse väikelinna õhkkonna.

WALTER SCOTT: TALISMAN

Walter Scotti teosed ei kaota kunagi oma võlu. Kirjutatud peaaegu saja aasta eest, on nad tänapäev veel sama värsked kui ilmu- mise aegu. III ristisõda, eurooplaste märatsev usk, rändrüütlid, valgetes turbanites kõrvepojad ja sultan Saladini majasteetlik kuju — kõik nad elavad oma kirevat elu selle raamatu lehekülgedel, mis „Ivanhoe“ kõrval on parimaid Scotti loomingus.

L. BOUSSENARD: PARIISI TÄNAVA- POISI REIS ÜMBER MAAILMA KAHES ANDES.

Selles romaanis reisib lugeja ümber maailma noore „Frique!“ seitsis, kes oma terasusega ja selge mõistusega pääseb paljudest ohtlikkudest olukordadest. Lugeja elab kaasa tema elukäigu raskuste ja rõõmudega.

Bousсенard'i nimi tagab teose põnevust ja tusedat kirjanduslikku väärtust.

LOODUSE KULDRAAMAT

III sari valitud kirjandust noorsoole.

Ilmub käesoleva aasta sügisel.

Tellimistingimused samad mis II sarjal.

Savitööstus

A. LAU

Asut. 1837. a.

Tallinnas, Paldiski mnt 14-b
Telef. 429-21.

Soovitan suures valikus

tapeete

ja igasuguseid maaldrivärve

K. DUTSINSKY

Paldiski mnt. 9. Telef. 429-85

C. Leopas^e muusikaäri

Tallinnas, Paldiski maant. 14-a.

soovitab kõiksugu

keel- ja puhkpillisid

ja nende osasid.

Pianiinosid, harmooniume

Noote, grammofone, plaate jne.

K. Kolbergi majanduskauplused

Paldiski mnt. 2 ja S. Pärnu mnt 2.
Tallinnas., Tel. 433-23.

Soovitavad suurimas valikus klaas-, kivi-,
portselaan-, email-, ja alumiinium nõusid
ning mitmesuguseid majapidamistarbeid.
Kõiksugu värve ja ehitusmaterjale. Talla ja
pinsoli nahad ja igasugu kingsepa tarbeid.

Hinnad soodsad. Hinnad soodsad.

Saapakreemi ja küünlatööstus

Hans Vichmann

Tallinn, Paldiski maant. 20.
Telef. 434-64.

Soovitab oma tööstusest
parimas headuses

Saapakreeme ja -määrdeid

„Cirage“, „Neva“, „Novus“,
„Vau“ ja veesaapamääret
„Kalamees“.

Steariinküünlaid

igasuguseid

Metallipuhastuse pulbrit „Vola“

Kaupade headuse eest täiel. vastutus

En gros head % %

Väärtmetallasjade
ja Märkide Tehas

Roman Tavast

Valmistab eeskujulikus välja-
töötamises:

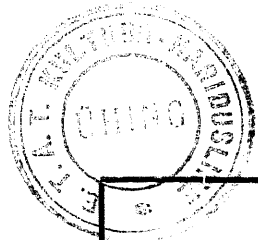
**Väärtmetallest
esemeid:**

auhindadeks, kingitusteks, kodu
kaunistamiseks ja majapidamise
otstarbeks.

**Märke, medaleid, plakette
ja metallkujusid.**

**Email silte, nimelaudu ja
reklaam plakateid.**

Tallinn, V. Roosikrantsi 6.
Telef. 452-78.

EESTI NOORUS

Tallinna Linna Naiskutsekooli, Tui tän. 12, võetakse uusi õpilasi kõikidesse osakondadesse

- 1) Pesuõmblemine tikandusega — kursus 3-aastane,
- 2) Rõivaõmblemine tikandusega — kursus 3-aastane,
- 3) Kudumine värvimisega — kursus 3-aastane,
- 4) Majapidamine aiandusega — kursus 2—3 aastane,
- 5) Kübara- ja lilletöö — kursus 1-aastane.

Õppemaks: Tallinna linnast õpilastele Kr. 30.— aastas, väljaspoolt Tallinna õpilastele Kr. 70.— aastas. Sooviavaldises tuleb märkida valitud osakond ning lisada: 1) isikutunnistuse ära kiri, 2) koolitunnistus, 3) arstitunnistus.

Kooli juhataja **A. Varma.**

Uute õpilaste vastuvõtt 1933-34. õppeaastaks **HARJUMAA RAHVAÜLIKOOI** (KOSE-RAVILAS) on alanud.

Sooviavaldused ühes lühikese eluloo kirjeldusega ja endist haridust tõendavate dokumentidega saata rahvaülikooli büroole — aadressil: Tallinn, S. Roosikrantsi 12, kust saab ka vajalikke andmeid kooli töö ja õppimise tingimuste kohta.

Õpetus, korter, küte ja valgustus on tasuta, ühisköök umbes Kr. 10— kuus.

Juhatus.

TALLINNA LINNAPANK

Tallinnas, Suure ja Väikse Karja tän. nurgal 7-2.

Telegrammi aadress „Linnapank“

Direktor J. L. Jürgens 443-40

Direktor P. Kurvits 427-19

Direktor T. Loik 448-39

Operatsioonisaal ja raamatupidamise osakond 6-75

Toimetab kõiki pangaoper. sise- ja välismaal

Võtab kaupu oma aitadesse hoiule ja annab nende vastu laene.

Tallinna Linnapank.